

DOMOVINA

Stev. 21.

V Ljubljani, 21. junija 1918.

Leto I.

Državni poslanec dr. A. Tresič - Pavičić
(Sušak):

Budučnost Slovenaca.

Svim Južnim Slovenima težak je položaj, jer se nalaze na mjestu, za kojim su svim narodima rasle zazubice (skomine), otkada se povjest (zgodovina) piše. Ljepšega položaja u Evropi nema, jer se nalazi u sredini Sredozemnoga mora, koje spaja tri kontinenta. To je od pamtiveka bio najveći put trgovine i biti će dokle bude zemlje. Sve seobe (selitve) naroda, sa istoka, sa sjevera i sa juga, morale su nužno udariti na našu zemlju. Naš je položaj bolji nego položaj Italije i Grčke, jer imamo silno zaledje. To je naša sreća, a istodobno i nesreća, jer smo baš radi toga na putu pohlepama onih naroda, koji nemaju izlaza na Sredozemno more.

Ali ako je svim Južnim Slovenima težak položaj, najteži je Slovencima. Oni su na putu do mora najmoćnijemu i za morem i trgovinom najpohlepnijemu narodu na svijetu. Niemcima. Više od tisuću godina udaraju valovi niemštva o slovenske hribove, osvajaju ih jedan po jedan, i sve više potiskivaju Slovence prema moru. U toj nejednakoj borbi mali slovenski narod izgubio je mnogo svoje zemlje pred njemačkim, jer nije imao ni mogao imati oslonca (opore) na ostalim slavenskim narodima. On nije imao ni svoje narodne prosvete, ni svoga jezika u crkvi, kao Hrvati i Srbi, da ga obrani. Još nije protekao ni jedan vek, da se je slovenska narodna svijest (zavest) probudila i da je počeo gojiti svoju književnost. U to kratko doba on je učinio čudesa i svojim napretkom u prosveti pokazao silnu životnu (življensku) sposobnost; i ako mu nije pošlo za rukom zaustaviti njemačko prodiranje, ipak se je junački odupro (uprl) posvemašnjoj (popolnoj) germanizaciji, koja bi ga neminovno (neizogibno)

Opomba uredništva. V naši »Domovini« so izrazili svoje mnenje o perečih narodnih vprašanjih in nalogah našega naroda posebej ter Jugoslovanov vobče že različni odlični slovenski deželni in državni poslanci. Zdaj dajemo besedo tudi našim južnim bratom. Prvi se je oglašil hrvatski dalmatinski državni poslanec dr. Anton Tresič-Pavičić, ki je obenem eden najodličnejših hrvatskih pesnikov, lirikov in velikih dramatikov. Rojen l. 1867., je izdal že več zbornikov prekrasnih, globokih pesnitev, roman »Izgubljeni ljudi« ter celo vrsto silnih tragedij iz hrvatske in rimske zgodovine. Kot dolgoletni jugoslovanski politik neizprosne radikalnosti je postal žrtev Stürgkhovega absolutizma, ter je junaško pretrpel strašne čase. Toda njegov moški pogum je ostal nezlomljen in živa vera v zmago Jugoslovanstva se mu je le še utrdila. Kot goreč prijatelj in sobojevnik Slovencev ima med našimi politiki in literati že desetletja mnogo prijateljev in dobrih znancev. Iz njegovega članka se uverijo čitatelji »Domovine«, kako lahko umljiva je hrvaščina Slovincem ter da sta si hrvaščina in slovenščina resnično sestri iste majke — Jugoslavije. Za čitatelje, ki doslej še niso čitali hrvaščine, smo poleg neznanih besed dostavili slovenski prevod. Slovenci pa naj vidijo iz člankov hrvatskih in srbskih politikov, da stoje za nami Hrvatje in Srbi kot ena sama velika obitelj ter da so hrvatsko-srbski narodni voditelji po misli in čustvu popolnoma edini z našimi voditelji in poslanci.

bila stigla (zadela), da se nije na vrijeme probudio, jer je baš u to doba njemački imperijalizam postao svjestan svojih ciljeva i s toga napadniji nego ikada prije.

Nu baš u to doba probudio se je i osjećaj (čut) slavenske solidarnosti, a slovenski narod ga je nekako instinktivno prigrlio jače nego drugi, osjećajući, da mu je u tome spas, naročito u solidarnosti sa Južnim Slavenima, sa Srbima i Hrvatima.

Niemci bi bili spremni (pripravljeni), da priznaju Hrvatima u trijalizmu neku vrst samostalnosti, pod uvjetom, da se s jedne strane za uvijek odreku (odrečejo) Slovenaca, a s druge, da se kolju sa Srbima. Svrha je jasna: najprije uništiti Slovence, a Hrvate i Srbe oslabiti tako međusobnom borbom, dok jedni za drugima ne postanu njihovim plienom. Ali Hrvati odavna uvidješe (so uvideli), da oni ne mogu opstojati bez Slovenaca i Srba. Oni znadu, da su Slovenci njihov grudobran (prsibran), njihov štit (ščit) od njemačke sile, i da bi bez Srba bili sitna olina, koja se ne bi mogla oduprijeti (upirati) ni madjarskoj, a kamo li njemačkoj najezdi (navalu). Tri četiri milijona Hrvata ne bi mogli stvoriti ni jake države, ni jake kulture. A samo države sa jakom kulturom mogu da opstojе, i da se neodvisno od drugih razvijу. S tih razloga je naročito (zlasti) u zadnje doba duh bratske solidarnosti prema Srbima i Slovincima prozeo sve hrvatske narodne slojeve od najviših do najnižih. Neka nikoga ne zavarava politika nekih stranaka u Hrvatskoj! Te stranke, koje idu na liepak (lep) Niemcima i Madjarima, nemaju nikakova oslonca u narodu.

Može se dogoditi, da Niemci i Madjari, mimo (proti) naše volje) oktroišu našem narodu neki novi državni poredak (red); da spoje (združio) n. pr. Dalmaciju sa Hrvatskom i Slavonijom, da od Bosne i Hercegovine naprave novu banovinu, ili da ih pripoje Ugarskoj. Ali neka to Slovence nimalo ne zabrine (ne dela skrbi), jer u tom slučaju naša ljubav prema njima neće klonuti, niti ćemo mi zaboraviti (pozabiti) zajedničk. (skupne) cilja, nego ćemo možda još bolje moći da ih podupremo u njihovim narodnim nastojanjima (stremjenjima).

Mi ne možemo pustiti, da se od jugoslavenskog stabla (steblo) politički odreže jedna grana (veja), jer bi morala neminovno usahnuti, kada ne bi primala životnog soka od dvanaestmilijonog srpsko-hrvatskog naroda.

Kod nekih Slovenaca vlada zabrinutost (skrb), da bi u zajednici (skupnosti) sa Srbima i Hrvatima mogli izgubiti svoju individu-

alnost. I ta je briga posve neopravdana (neopravičena). Hrvati nisu bili nikada nametljivi (nasilni), nego su dapače uvijek tudjim uplivima podlegali, a Srbi su po svojoj naravi vrlo liberalni. Slovenci će moći potpuno nesmetano (nemoteno), da u zajednici s nama goje i dalje svoj liepi jezik, svoju književnost; a što kao malen narod ne budu mogli u znanostima sami stvarati, to će lako uzeti od nas i pomagati (podpreti) naše znanosti u razvitku. Njihovi kipari, slikari i muzicisti biti će onim istim časom naši, kao i naši njihovi i mnogo će im lakši biti život i opstanak. Njihovi trgovci, obrtnici, veleindustrijalci naći će u zajednici s nama procvat. I sama slovenska književnost će dobiti novih poticaja (vzpodbud) i novog životnog soka u bližem doticaju s nama.

Nu, što je glavno, čim se poluči (doseže) to žudjeno (željeno) naše jedinstvo, prestati će onim časom svaka pogibelj za Slovence, bilo sa sjevera, bilo sa sjeveroistoka, ili sa zapada. Prestati će odnarodjivanje (potujčevanje), prestati će gubitak narodnog zemljišta. Ko dirne (zadene) u njih, dirnuo je i u Hrvate i u Srbe. Ni Hrvate ni Srbe ne može nimalo smetati sitna (malenkostna) razlika slovenskog jezika, jer ga se sa malo dobre volje može i bez posebna učenja razumijevati. A isto tako i Slovenci ne trebaju mnogo učiti, da razume Hrvate i Srbe. Tu neće trebati nikakve dangube (potrate časa). U srednjim školama biti će dosta par sati (ur) na sedmicu (teden), da se te razlike nauče, a na universitetima će ih sam saobraćaj (občevanje) zbližiti. Trgovina i promet sve više će nas zbližavati, a naročito zajednički interesi zajedničke budućnosti.

Jedno je stalno, da mi Hrvati nećemo poći na liepak Niemcima i Madjarima, i da smo potpuno svjesni (se docela zavedamo), da nam nema života bez zajednice sa Slovincima i sa Srbima. Uvjerjeni smo, da bi nakon (po) Slovenaca došao na nas red (vrsta), da kao narod izginemo.

Znano je, da se v svakem narodu in tako tudi v našem nahajajo elementi, ki so za kako osebno korist pripravljeni izdati koristi svojega lastnega naroda. Spomnimo se le, da je na Moravskem polju izgubil bitko in padel veliki češki kralj Otakar II., ker ga je izdal češki plemič Milota. Mi Slovenci smo izgubili v sedmem in osmem stoletju svojo svobodo, ker so se našli med našimi domačimi knezi taki, ki so se za plačilo in dobre besede prodali Bavarcem in jim pomagali podjarmiti svoje poganske brate. Po narodni presmi jugoslovanski nam je znano, da je propadlo veliko srbsko carstvo na Kosovem vsled izdajstva Vuka Brankovića. Žalibog, da Vuki Brankovići niso izginili in se še nahajajo med nami, toda ako Bog da in sreča junaška, bo naš narod še v pravem času spoznal, da so taki, in bo storil vse, da se uniči njihov vpliv, da ne bodo mogli škodovati našemu narodu!

Državni poslanec dr. O. Rybář
(Na polit. shodu v Trstu dne 21. aprila t. l.)

Narodi, vojna in mir.

Svetovna vojna današnje dobe je vojna narodov. Zato se je v tem času več premišljalo, kaj je narod, kaj je narodnost in kakšno bodi razmerje med narodi.

Podajamo tu nekaj glavnih točk, ki so v celoti podlaga naše deklaracije in naj nam bodo vodilne misli pri našem nadaljnjem boju. Le na tej podlagi se bo mogel končno ustvariti tudi stalen mir.

1. Človeštvo živi, se razvija in izpopolnjuje v narodih.

2. Narodnosti se ne ločijo samo po jeziku, — ampak tudi po rasi, značaju, čustvu. Zato se mora vsak narod vzgajati in razvijati ne le v svojem jeziku, ampak tudi v svojem duhu.

3. Vsak narod je svoboden. Vsak narod ima v življenju svoj namen, zato mora biti svoboden, da more nemoteno služiti svojemu namenu.

5. Nasilje nad narodom je enako nasilju nad ljudmi. Vsako nasilje je dokaz barbarstva, in svoboden narod ima v imenu kulture pravico, da se bori za svojo svobodo.

6. Vsak narod si izbira in določa sam svojo vladno in je pokoren samo nji. Ta vlada je izraz narodne volje, — zato mora vlada vladati v soglasju z narodom.

7. Ker bi vsled prevelikih zahtev enega naroda prišli v nevarnost življenjski pogoji drugega naroda, prihaja med narodi do dogovorov s sosedi. Ti dogovori se morejo izvršiti samo v soglasju obeh narodov.

8. Vojna je ostanek barbarskih časov, ko je človek kakor divja zver napadal svojega soseda in ga s silo prisilil, da je bil eden suženj, a drugi gospod. Kulturni narodi obsojajo vojno, ker ponižuje človeka pod žival. Ravnopravnost vseh narodov in naši nazori o svobodi narodov izključujejo vojno.

9. Življenjska vprašanja narodov naj se rešujejo pred razsodiščem, ki je izvoljeno iz narodov. Ako se dva naroda glede gotovih vprašanj, ki nastajajo vsled lege in položaja, ne moreta dogovoriti, predložita svoj spor razsodišču, kakor predloži vsak človek svoj spor sodišču. Ker je nemogoče, da bi si vsak s pestjo delal pravico, oziroma hotel doseči svoje krivične namene, je to edina pot, ki jo more sprejeti zveza narodov. V tem vsi narodi soglašajo.

10. Dasi bi bilo človeštvo popolnejše, ako bi bil na svetu en sam narod — priznavamo vendar, da je konkurenca med narodi vzrok napredka. Ta konkurenca pa ne sme nikdar preiti v nasilje in mora priznavati geslo: Vsakemu svoje. Da se ublaži razmerje med narodi, zato goje narodi kulturo. Kultura ne priznava vojne. Znanost in vera (krščanstvo, pravo, ne nasilno) požlahtni človeški rod. To ne bo nič nemogočega, ako pojdejo milijoni denarja, ki so šli doslej za militarizem, v kulturne namene. Zato bodo nastale iz vojašnic šole in razni človekoljubni zavodi — iz vojaških skladišč zaloge za uboge, in iz pušk knjige in knjižnice, ki bodo dvigale človeški rod k njegovi dostojnosti iz sedanjega propada, da bo vreden sin solca.

Junij Brut.

Svoboda . . . to ni gost nov ali neznan med nami, ni cepič, zanešen k nam iz tujine; to je na naših domačih tleh samoraslo drevo, to je pristna in prvorojena dedščina davnih naših očetov. Pradedi Slovanov so si bili pred postavo med sabo vsi enaki in niso nikdar hrepeneli po gospodstvu nad drugimi narodi; razumeli so to dedščino vsekdar mnogo bolje, nego mnogi v našem stoletju hvalisani rodovi naših sosedov, ki menda še danes svobode brez gospodstva pojmiti in razumeti ne morejo.

František Palacký

(Na slovanskem shodu v Pragi dne 2. junija 1848.)

Kako je v Pragi?

Naše praške goste bo gotovo zanimalo, kako je v Pragi, odkar so odšli. Kaj je novega?

Nič! Namreč novega bi bilo marsikaj — a vse to za nas ni nič novega. Oktroirke so znana stvar. Nobena avstrijska kronovina ne tvori take zgodovinske celote, kakor češko kraljestvo. To kraljestvo je bilo v teh svojih mejah, kot je danes, že davno prej, predno je nastala Avstrija. In vendar se je zdelo gospodu Seidlerju in tovarišem potrebno, to celoto razdeliti in to ob istem času, ko se je reklo, da je isto nemogoče in izključeno pri nas na jugu. Tu na jugu ni nobene take celote. Štajersko, Koroško itd. so le provincije, sestavljene iz raznih delov, kakor jih je združil čas fevdalnih razmer.

Toda Čehi se ne razburjajo, ker vedo, da vse to le »en čas trpi«.

»Narodni Listy« so ustavljeni — 300 ljudi bi bilo brez dela. Kaj je vladi na tem! Toda Čehi vedo, kaj je njih dolžnost. Naročniki plačujejo svojo naročnino dalje (naročnikov je 50.000), in tako se čaka izpremembe.

Glad raste od dne do dne. Vsakemu je jasno, da ni slučaj, da se ravno na poti v Prago toliko vagonov živil »izgubi«, oziroma »slučajno« kam drugam odpelje. Kruha ni že dolgo, vsega manjka. A Čehi hočejo premagati tudi to, ker vedo, da bi se nemiri, ki bi nastali vsled lakote, drugače razlagali.

»Češko srce« dela čudeže. Preživlja tisoče in tisoče bednih in gladnih. Vse občine na kmetih sprejemajo praške otroke kot »narodne goste«.

Zadnje dni je bil hud mrz, ki je mnogo škodoval. Kljub temu češki posestniki na kmetih sprejemajo praške otroke na rejo. Zadnjič se je odpeljalo 6000 otrok v Nemški Brod. To je bilo veselo — žalostno slovo na kolodvoru. Vsaka mati se težko loči od otroka, — a otrok se veseli na svobodo v naravi in na »hleb«.

»Slovanska lipa« ni menda več zastražena. Kadar grem mimo nje, se mi zdi, da bo čez 50 let svoboden Čeh sem privedel sina in bo rekel: »Vidiš, dečko, to je takozvana slovanska lipa. Leta 1918. ni smel tu stati naš človek, ni je smel okrasiti s cvetjem, niti bližati se ji ni smel. Taki so bili časi. Zato ne pozabi, kaj pomeni svoboda naroda in države. Takrat so bili strašni časi. Vojna je bila. Ljudje so bili še tako nekulturni, da so pobijali drug drugega, in vlade so bile tako krivične, da so zatirale cele narode. Niti v svojem glavnem mestu nismo smeli govoriti po svoje. Ta lipa je spomin na te težke čase. Toda vse smo prestali — in zdaj smo svobodni. Ti, ki ne veš, kaj je suženjstvo, si ne moreš predstavljati, kako je bilo takrat. Pojdi, dečko, pokloni se spominu onih bojevnikov, ki so se borili za svobodo, da moreš ti sedaj svobodno živeti v svobodni domovini« . . .

Tako bo čez 50 let. Vse sedanje trpljenje premagujejo te velike nade in trdna vera vanje.

Vojna beda pri nas in drugod.

Opravki so me zanesli v preteklem mesecu na Zgornje Avstrijsko. Z živili je ta dežela od vseh avstrijskih menda najbolj preskrbljena, zlasti južnozahodni del, kjer ni velikih tovarn. Do marca so dobivali tam vso množino kruha in moke na karte. Kruh je bil do konca maja iz čiste ržene moke, zdaj je le polovica koruzne zraven. Mesa se je do konca aprila dobilo, kolikor je kdo hotel, od maja pa po mesarjevi dobri volji. Znanec mi je pripovedoval, da je imel maja meseca pri mesarju račun nad 60 kron za tri odrasle osebe in enega otroka, neka druga rodbina pa za tri odrasle in dva otroka nad 184 kron. Ker je stala govedina 6 K, bi to bilo za prvo rodbino 10 kg, za drugo pa okoli 30 kg na mesec. Zdaj se baje vpeljejo karte na meso in sicer 15 dkg na osebo za vsak mesni dan, torej $\frac{3}{4}$ kg na teden. Pri nas je odmerjeno meso tako, da dobi na deželi ena oseba 1 kg na mesec, v Ljubljani pa na teden 25 do 30 dekagramov.

Svinjetina se pri mesarju ne dobi, pač pa pod roko, pred veliko nočjo še po 11 K, v majniku pa že po 22 kron.

Za surovo maslo je najvišja cena 6 kron; kdor ima dobre znanke na kmetih, je včasih tudi dobi pod roko po tej ceni, sicer pa mora plačati več, tudi po 20 in 30 kron, a dobi se še. Najbolj kvarijo cene galicijski židi — begunci, ki so bili raztreseni po vsi deželi, in vjeti ruski častniki, ki se zadnji čas prosto gibljejo in kupujejo živila za vsako ceno. Žide zdaj odpravljajo nazaj v Galicijo in z njimi gredo polni vlaki raznega blaga. V nekem majhnem kraju sta bili dve židovski rodbini, ki sta prišli tja na enem vozu z vsem svojim imetkom, zdaj sta baje potrebovali 13 vagonov za svoje stvari. Kdor je videl nakladanje tega blaga na begunske vlak, se ne čudi, da je egiptovski kralj Faraon poslal celo vojsko za židi, ko so odhajali iz Egipta; kajti gotovo so tudi takrat vzeli s seboj, kar so dosegli.

Slučajno sem videl konje pri prebiranju. Tako lepi konji se vidijo dandanes le še na Ogrskem. Nemogoče se mi zdi, da bi bili tako lepo okrogli od — slame in od 1 kg ovsa na dan.

V krajih, ki so nad 10 km oddaljeni od železnice, se živi zelo dobro. Dobi se tam v gostilni dobra pečenka, tudi izvrstna močnata jed — brez karte za moko, če primerno plačaš. Kmetje živijo zelo dobro, skoro kakor v miru.

Ko sem se vračal iz teh krajev, sem z nepopisno ogorčenostjo v kavarni v Solno-gradu čital uvodni članek »Neue Zürcher Zeitung« od 31. maja 1918, kjer citira nemške liste, ki pišejo, da v čeških in v manjši meri tudi v slovenskih deželah teče med in mleko, da se dobi bela moka, gnat, slanina in jajca, v nemških okrajih pa vsled lakote legar pobira, kar je pustila vojska, ki le od njih in vedno zopet od njih zahteva svoje žrtve.

Godijo se pa tudi na Zgornjem Avstrijskem razne nepravilnosti. Strogi komisari nadzorujejo, da si kdo ne pritihtapi kakega jajca ali kosček surovega masla, neka baronica z Dunaja pa je odpeljala s seboj več sto jajc in več kil surovega masla, komisar jo je zalotil in ovadil, toda baronica je dobila naknadno oblastveno dovoljenje. — V zimi so v nekem okraju rekvirirali, kar naenkrat živimo za pet mesecev naprej. Kmetijsko društvo se je pritožilo zoper to, a dobilo odgovor, da se je rekviriralo toliko naenkrat vsled prošnje, ker ljudje nimajo krme za živino. Toda ni se moglo dognati, kdo je vložil dotično prošnjo, najbrž kak nakupovalec živine, ki je hotel v enem mesecu pobasati dobiček od petih mesecev.

Narodne vezenine in noše.

Zadnjič smo govorili o krasnih vezeninah na češko-slovaških narodnih nošah ter našemu ženstvu iznova nujno priporočali, da se z ljubeznijo in spoštovanjem oklene narodnega kroja.

Vezna tehnika je bila tudi med Slovenci nekdanj zelo razvita. O tem pričajo krasne narodne vezenine na narodnih oblekah, namiznih in oltarnih prtihi, prticih, brisalkah, prevlakah za blazine, rjuhah i. dr. Bogato zbirko teh vezenin hrani deželni muzej v Ljubljani, precej jih je v zasebnih zbirkah, mnogo se jih je sčasoma pogubilo in brezmiselno uničilo. Največ pa jih je, žal, prešlo po dobičkahalnih prekupeh v tujino, kjer so našle ne le visoko ceno, nego tudi največji ugled. Vse te vezenine so izvršile pridne roke naših vrlih žena in deklet v minuli dobi. Nekatere segajo celo v 16. stoletje. Da sta se vezna tehnika in vezna umetnost razvili tako visoko, kakor to vidimo na omenjenih vezeninah, je pripisovati estetičnemu čutu našega naroda, posebno pa tedanji narodni noši, ki je ena najlepših na svetu. Kakor pri drugih narodih, so tudi pri nas vezilje motive svojim domačim umetniškim proizvajalcem zajemale iz prirode: iz rastlinstva in nekoliko iz živalstva. Poleg teh motivov pa vidimo na vezeninah tudi razne geometrijske oblike; teh je največ v Beli Krajini. Motivi so naravni ali pa stilizirani, primerno vezni tehniki, ki je razen belih in pisanih vezenin druga na Gorenjskem in zopet druga v Beli Krajini. Ti motivi in njih sestava

so nastali nekaj po samosvoji domišljiji, nekaj pa so bili tudi izposojeni iz splošne umetnosti. In kar je bilo teh zadnjih, so jih preobrazile naše prednice tako, da so v njih rokah dobili popolnoma novo obliko narodnega značaja; udomačili so se in postali naša narodna last. Vsa ta dela pričajo, da je imelo že v davni dobi naše ženstvo smisel za lepoto in je gojilo umetnost z vnemo, dokler nista vedno napredujoča veleobrt in nova moda ustavila nje nadaljnega razvoja. Zato je naše ženstvo odložilo narodno nošo in z njo pozabilo na vse one bogate zaklade narodno-umetniških tvorov, ki so jih stoletja zbirale njih prednice in se z njimi ponašale po vsej pravici. Naša dolžnost pa je, da dvignemo te zaklade in z njimi poživimo ljubezen do nekdanje narodne umetnosti. To zahteva od nas čut spoštovanja do naših trudoljubnih prednic in ljubezen do našega naroda in naše kulture!

Da seznanimo naš sedanji ženski naraščaj z domačo staro vezno umetnostjo iz minulih časov, je profesor Albert Sič v Ljubljani sestavil lepo zbirko barvastih pestrih vzorcev. Iz nje bodo naše žene in naša dekleta pri vezenju lahko posnemale domače vzorce, namesto iz tujine zanešanih, časih prav ponesrečenih, vsiljenih, neokusnih novih oblik. Saj se dajo narodni ornamenti prav hvaležno uporabljati pri ženskih oblekah, perilu, preprogah, torbicah in drugod. Celo pri pohištvu se moremo z narodnimi motivi okoristiti kar najuspešneje. Soba s pohištvom, ki je okrašena z narodnimi ornamentami, gotovo dela čast in veselje svojemu lastniku. Posnemajmo v tem oziru druge slovanske, zlasti češki, hrvatski in ruski narod, katerim je domača umetnost nad vse pri srcu, in ki jo goje z vso vnemo! V prvi vrsti so seveda poklicane naše šole, da zopet ožive narodno vezno umetnost. Prepričani smo, da bodo to z največjim veseljem storile naše zavedne učiteljice pri ročnih delih in da bodo narodne motive, te bisere naše narodne umetnosti, uporabljali tudi učitelji pri risanju.

Vsa zbirka je razdeljena na štiri dele. Prvi del obsega vzorce gorenjskih, drugi belokranjskih, tretji belih, četrti pa pisan, vezen in vse Kranjske. Nato naj bi sledili zvezki o koroški, primorski in štajerski narodni umetnosti v vezenju! Čas bi bil tudi že, da bi se izdale pravilne figurine (v bojah) vseh slovanskih narodnih noš, kakor so izšle nekdanj v »Novicah«. Velika škoda je, da se tik pred izbruhom vojne nameravana razstava »Jugoslovanska žena« v Ljubljani ni mogla izvršiti. Razstava bi bila nedvomno dvignila smisel za narodne noše in narodne veznine in bi bila otela pozabljenju marsikatero pristno domače delo. Pokazala bi bila mnogo tega, kar je napravilo jugoslovansko ženstvo tekom stoletij za kulturo Slovanov. Kakor slišimo, priredi prihodnji mesec »Ženska udruga« za uscuvanje narodne pučke umjetnosti« v Zagrebu razstavo hrvatskih narodnih vezenin, noš, preprog i. dr. Pridružijo se jim s svojimi zbirkami tudi Srbkinje in Slovenke, ki pridno zbirajo pristno narodno blago iz vseh slovanskih pokrajin.

Pravkar izšlo velezanimivo zbirko »Narodne veznine na Kranjskem«, ki jo je priredil Albert Sič, profesor na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani, priporočamo vsaki narodni hiši in vsaki dekliški ljudski in srednji (obrtini) šoli. Zbirka je zelo praktična ter uporabna za vsako veziljo. Krasni narodni motivi so to, ki se vidijo na raznem perilu in na narodni noši kranjski izza davno minule dobe. Z objavo tega dela se bo nekdanj tako cvetoča narodna vezna umetnost na Kranjskem rešila pozabljenosti ter upajmo, tudi zopet oživela.

Vsa zbirka ima štiri dele in bo štela 22 zvezkov, ki bodo izhajali vsakih 14 dni, zvezek po štiri liste. Cena zvezku 2 kroni.

To zbirko je tudi deželni šolski svet odobril kot pomožno knjigo za ženska ročna dela, tretji in četrti del pa tudi za pouk v risanju na ljudskih in meščanskih šolah, na moškem in ženskih učiteljskih na Kranjskem in na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani. Opozoril je šolska vodstva (ravnateljstva) na to odlično delo v domoznansktvu ter jim, kakor tudi učencem in učenkam (dijakom) priporočil, da si ga nabavijo kot pomožno knjigo za risanje in ženska ročna dela. Prepričani smo, da se z izdajo tega dela, ki je do sedaj prvo te vrste, ustreže občini, že večkrat izraženi želji.

Prvi del, obsegajoč 17 listov, je že natisnjen in ga je mogoče razposlati tudi v celoti ter stane 8 K 50 vinarjev.

Vprašanja in odgovori.

Opomba uredništva. Ker nam prihaja glede podpor toliko vprašanj, da nam nikakor ni mogoče odgovarjati na vsa, ker bi nam to jemalo v listu preveč prostora, bomo v bodoče odgovarjali le na vprašanja naročnikov »Domovine«, ne pa na vprašanja takih, ki naš list le čitajo, a nanj niso naročeni. Kdor želi dobiti odgovor takoj in naravnost na svoj naslov, naj priloži pismeni papir z naslovom na kuverti in dovolj znamk! Vzlic temu pa ne jamčimo, da bi vsakdo pravočasno dobil odgovor na svoje vprašanje ter zato vsakomur svetujemo, naj išče sveta in pomoči najprej pri županstvu ali učiteljsktvu ali v župnem uradu! »Domovina« stori rada še nadalje kar more, toda odgovori na vprašanja nam ne smejo lista preplaviti. Zaradi preobilice gradiva se marsikak odgovor zakasni, vprašalec rok zamudi ter ima le škodo.

R., Breže, T. S., Podgradje, in A. H. Jesenice.

Ali imajo pravico do državne podpore tudi družine, ki imajo svojega vzdrževalca v sovražnih deželah interniranega? Kako visoka je ta podpora in kje se vlagajo prošnje?

Nepremožne družine onih avstrijskih državljanov, ki so bili vsled vojne pridržani v sovražnem inozemstvu, n. pr. na Francoskem, Angleškem, v Ameriki itd., in onega moštva trgovske mornarice, ki se ni moglo iz nevarnih dežel, n. pr. s Holandskega, Švedskega itd., več vrniti, imajo pravico do posebne državne podpore po zakonu z dne 17. avgusta 1917, št. 376 dr. zak.

Ta podpora je enako visoka, kakor državni vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicane vojakov. Ravna se po tistem kraju, kjer je imel prosilec svoje redno bivališče ob času razglasitve zakona, t. j. dne 14. septembra 1917. Celotna podpora znaša za vsako upravičeno osebo na Dunaju po 2 K na dan, v večjih mestih, ki spadajo v I. in II. razred aktivitetnih doklad za državne uradnike, po 1 K 80 vin., v ostalih krajih pa po 1 K 60 vin.

Prošnje se vlagajo pri političnem okrajnem oblastvu (c. kr. okrajnem glavarstvu, mestnem magistratu) prosilčevega bivališča, in sicer lahko tudi potom županstva, dobrodelnih društev itd.

Podpora se dobi tudi za nazaj od 1. avgusta 1917 nadalje, za osebam, ki so pridržane v Zedinjenih državah v Severni Ameriki, pa šele od 7. decembra 1917 nadalje, ker je Avstro-Ogrska z Ameriko šele od tega dne v vojnem stanju.

Pravico do podpore ima vsaka oseba, ki je bila odvisna od internirančevega dela ali zasluga in je prišlo njeno preživljanje v nevarnost, ker internirane ne more več denarja pošiljati in za njo skrbeti; pravico do podpore ima pa vsakdo le tedaj, če sam nima toliko premoženja ali dohodkov, da bi zadostovali za potrebno preživljanje.

I. T., Zagorje.

Po sinu, interniranem v Afriki, ki je pošiljal domov po 400 K na leto, dobiva le moja žena državno podporo po 1 K 60 v na dan. Meni je bila prošnja odbita z opombo, da se lahko preživljam iz doneskov posestva in s pokojnino. Ker pa moja hiša donša le po 6 K na mesec, pokojnina imam pa le 20 K na mesec, sem se pritožil potom c. kr. okrajnega glavarstva na c. kr. deželno vlado. Sedaj sem pa zvedel na glavarstvu, da mi je glavarstvo pritožbo zopet odložilo. Orožnik mi je bil že preje rekel, da dobiva moja žena že itak več podpore, kakor nama je sin pošiljal. — Koliko sme znašati podpora in ali se lahko še kam pritožim?

Podpora po interniranem ali v Ameriki pridržanih Avstrijcih znaša toliko, kakor državni vzdrževalni prispevek po vpoklicanih vojaki. Najvišja dopustna podpora za eno osebo je na deželi po 1 K 60 v na dan. Zakonska žena in zakonski otroci interniranih morajo dobivati toliko. Pri drugih osebah, ki so bile od internirančeve podpore odvisne, se ravna višina podpore po zneskih, ki jim jih je internirane pošiljal, pri čemer pa je sveda znesek 1 K 60 v za osebo ne sme biti prekoračen.

Če vama je pošiljal sin po 400 K na leto, je znašala najvišja dopustna podpora od 1. avgusta 1917 nadalje 600 K, od 1. aprila 1918 znaša pa 800 kron na leto. Po zakonu o državnih vzdrževalnih prispevkih po vpoklicanih vojaki z dne 27. julija 1917, št. 313 dr. zak., ki velja tudi za take slučaje, se ima namreč s 1. avgustom 1917 zvišati podpora, ki so jo svoji prejemali od interniranca pred 1. avgustom 1916, za 50%, in po zakonu z dne 31. marca 1918, št. 126 dr. zak., s 1. april. 1918 za 100% internirančeve podpore, ker je se-

veda kupna vrednost denarja sedaj manjša kakor je bila takrat.

Ker dobiva vaša žena po 1 K 60 v podpore na dan, torej po 584 K na leto, ta podpora najvišjih dopustnih zneskov 600 K, oziroma 800 K še ni dosegla. Če imate vi res le po 26 K mesečnih dohodkov, je jasno, da se iz tega ne morete preživljati, kar dokazuje tudi dejstvo, da ste se že za 800 K zadolžili, kakor pišete. Torej imate tudi Vi pravico do podpore v tistem znesku, da bo dosežen najvišji dopustni znesek 600 K, oziroma 800 K; od 1. avgusta 1917 nadalje bi imeli pravico do podpore 16 K na leto, od 1. aprila 1918 nadalje pa do 216 K na leto.

Če ste bili v zopetni odklonitvi svoje prošnje samo ustno na glavarstvu obveščeni, zahtevajte še pismen odlok, do katerega imate po zakonu v vsakem slučaju pravico. V tem odloku mora biti tudi napisano, kam in v katerem roku se še lahko pritožite. Če vam je pritožbo odbilo res že kar glavarstvo in ne deželna vlada, se pritožite lahko v 14 dneh na c. kr. deželno vlado, če vam jo je odbila deželna vlada, pa v 4 tednih na c. kr. notranje ministrstvo na Dunaju. Če bi vam tudi ministrstvo pritožbo odbilo, se pritožite lahko samo na c. kr. upravno sodišče na Dunaju, in sicer v 60 dneh, za kar si morate pa dobiti advokata.

Če vam je bila pritožba morda zato odbita, ker ste zamudili rok za pritožbo, vam pa ne more pomagati več nobena pritožba na višjo oblast in si pomagati lahko samo še z novo prošnjo na glavarstvo, v kateri se morate pa sklicevati na kak nov dokaz ali kako novo dejstvo, na pr. na dolg 800 K, katerega morda dosedaj še niste omenili, ki bi bil imel pa morda za posledico ugodnejšo določbo, če bi se bili nanj sklicevali, ali na zvišanje najvišje dopustne mere podpore s 600 K na 800 K po zakonu z dne 31. marca 1918, št. 126 dr. zak., katerega glavarstvo v svoji odločbi bržčas še ni vpoštevalo.

J. F., Šempolaj.

I. Koliko pokojnine, oziroma baje odpravnine, ima dobivati vdova s sedmero otroki, katere mož je padel na bojišču (7. februarja 1917)?

Enkratno odpravnino dobi vdova le takrat, če se zopet omoži; ta odpravnina znaša toliko, kakor pokojnina za eno leto. Drugače dobiva pa vdova zase in za otroke vsak mesec pokojnino. Oboje pa neglede na premoženjske in pridobitvene razmere, tako da dobivajo vojaško pokojnino tudi preostali, ki žive v dobrih razmerah, tako kakor dobivajo državno pokojnino preostali sploh vsakega uslužbenca, ki je umrl v državni službi, neglede na njihove gnotne razmere.

Če dobivajo preostali padlega, umrlega ali pogrešanega vojaka dr. vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicane vojakov, ga imajo dobivati sedaj še ves čas vojne in še 6 mesecev po vojni. Ker se jim mora pa obenem izplačevati tudi vojaško pokojnino, se jim državni vzdrževalni prispevek zniža za toliko, kolikor znaša vojaška pokojnina, tako da prejemajo vojaške pokojnine in državnega prispevka skupaj toliko, kolikor so prejemali preje državnega vzdrževalnega prispevka. Zato za nje višina vojaške pokojnine za toliko časa, dokler bodo prejemali državni vzdrževalni prispevek, pravzaprav nima praktičnega pomena. Če hočete poznati natančno posamezne pokojninske zneske, glejte v 2. številki »Domovine« pod točko III.c! Samo te zneske dobivajo sedaj preostali, ki nimajo pravice do državnega vzdrževalnega prispevka, in dobivati bi jih imeli pozneje tudi preostali, katerim bodo 6 mesecev po vojni prenehali državni vzdrževalni prispevki. — Vendar pa obstoja že načrt za precejšnje zvišanje vojaških pokojnin; upajmo, da jo bo državni zbor v kratkem sklenil.

Glede vojaške pokojnine je vse natančneje popisano v 7. številki »Domovine« pod točkama III. in IV.

II. Kaj je treba priložiti prošnji za vojaško pokojnino?

1. Dokazilo vpoklicaneve smrti,
2. krstne liste vdove in vseh otrok,
3. vdovin poročni list,
4. potrdilo župnega urada ali občine, da je živela vdova z možem do njegovega odhoda v vojaško službo v zakonski skupnosti,
5. uradno spričevalo o premoženjskih in pridobinskih razmerah preostalih in
6. spričevalo uradnega zdravnika pri c. kr. okrajnem glavarstvu, oziroma pri mestnem magistratu, o stopnji sposobnosti vdove za pridobivanje.

Prošnja se napravi na c. kr. okrajno glavarstvo, in sicer najbolje potom županstva, ki ima za to potreben formular na razpologo. Vendar se pa stranki sami ni treba truditi, da poišče vse potrebne priloge (ki so sicer koleka proste), ker jih mora glavarstvo samo uradno poskrbeti.

III. Ali pripada vdovi kaka odškodnina, ker je morala vsled blagoslovljenega stana na orožniški in županski ukaz v marcu 1917, torej pred 21. julijem 1917, z vsemi otroki iz vasi?

Da. Vložiti je prošnja na pristojno glavarstvo za navadno begunsko podporo; poleg tega ima pravico, zahtevati zdravniško oskrbo, zdravila oziroma bolnišnico.

Novosti v tehniki.

Naravna kurjava za celo mesto.

V Ameriki pri nekem mestu Idaho izvirajo vroči studenci. Sprva so jih rabili le za kopanje. Krog leta 1890 pa je neki inženir poskusil, če bi se dalo s to vročo vodo kuriti pozimi mesto. Napeljali so po vseh ulicah cevi in vodne sesalke so spravili vanje po tri milijone litrov vode na dan. Misel se je skozi in skozi obnesla in od l. 1895. kurijo še do danes to mesto z vročo vodo tamkajšnjih vrelcev.

O razširjenju telefona.

Pred kratkim je švedska vlada izdala pregled o razširjenju telefona po vseh deželah. Čudno skoro se zdi, kar je tisti pregled pokazal, da je namreč telefon po tistih krajih najbolj razširjen, kjer so ljudje najbolj redko naseljeni. Seveda, če pomislimo, da je telefon za vse tiste kraje, ki so med seboj daleč narazen, edina najhitrejša obsevalna zveza, je to dobro razumljivo. V prvih časih, ko so iznašli telefon, je imela Švedska največ telefonskih zvez. Tako so prišle v letu 1890. štiri na 1000 prebivalcev; a danes je to število naraslo na 42. Najbolj se je telefon razširil v Ameriki. Tam so imeli že v l. 1912. 91 telefonskih postaj za 1000 oseb. Ameriki sledi Kanada in Danska, na sedmem mestu je Nemčija. Belgija in Francoska imata pa razmeroma skoro najmanj telefonskega prometa.

Velikanski vodovod v Italiji.

V Apuliji v Italiji so vsled pomanjkanja pitne vode v toliki meri razsajale kužne bolezni, kakor nalezljiva mrzlica in dr., da je bila cela dežela, kakor mrtva, neda bilo da bilo možno dvigniti bogastva njene možno dvigniti bogastva njene zemlje. Zato hotela država dvigniti njeno gospodarstvo in sploh omogočiti popoln razcvet teh krajev. Da zatire bolezni, gradi že 15 let velikanski vodovod, ki bi dajal celi deželi dovolj zdrave, pitne vode. Lansko leto so prvič preskusili skoro že dovršeno delo in kakor poročajo, se je delovanje celotnega ustroja dobro obneslo. Vodovod je speljan iz reke Sele in sestoji iz dveh predorov skozi Apenine (pogorje v Italiji). Glavni predor je dolg čez 12 kilometrov, drugi je malo manjši. Poleg teh dveh pa je položenih še nebroj drugih cevi. Stroške za celo delo so zračunali približno na 163 milijonov kron; najbrže se bodo pa še znatno povzeli. Vodovod bo dajal deželi po 2440 litrov zdrave vode v eni sekundi.

Telefonska zveza čez celo severno Ameriko.

V marcu tega leta je bil odprt telefon med New Yorkom in San Franciscem. Ta zveza je dosedaj najdaljša na svetu. Kakor pišejo, je njeno delovanje kljub ogromni razdalji popolnoma pravilno; besede je od enega mesta do drugega dobro razumeti. Samo promet bo sprva gotovo slabejši, ker stane poraba te zveze za eno samo minuto krog 90 kron.

Nadomestitev brisač.

V javnih umivalnicah se vedno in povsod dobi brisače, ki jih je rabilo že bogve koliko ljudi prej in pri katerih mine človeka veselje, da bi se obrisal vanje. Tudi razne bolezni se lahko nalezijo pri tem. S tem, da so napravili majhne brisače, ki se more vanje le enkrat obrisati, so deloma odpomogli nedostatku. Vendar, koliko takih brisač se porabi že v enem samem dnevu! Stvar bi povzročila velike stroške. Zadnji čas pa je znašel neki Amerikanec pripravno sredstvo. Zavrgel je vsako brisačo. V umivalnicah bi se naj napravile na steni, v višini rok, lesene omarice, v njih dvojice majhnih predmetov, ki jih elektrika razgreje in pa ventilator, ki bi dovajal v omarico zrak. Ko bi si človek umil roke, bi zvezal električni tok, onadva predmeta v omarici bi s svojo vročino razgrela zrak, ki bi puhtel skozi odprtino v pokrovu omarice. V malem oboku nad to odprtino, kjer je za

dvojce rok dovolj prostora, bi se roke lahko dobro in hitro posušile. Ker bi se vsa priprava rabila samo v potrebi in bi se drugače sploh več elektrike ne porabila, bi bili stroški zelo majhni. Pravijo, da poskusijo to iznajdbo tudi drugod uvesti.

Največji bakreni rudnik sveta

Je v Čile v Ameriki. Kopati so pričeli v njem l. 1915. in ko bodo vsa dela končana, bo dajal do 20.000 ton na dan. Ta bogati rudnik so že dolgo poznali, a so doslej le malo kopali v njem. Malo so ga porabljali domačini, malo pa razne angleške trgovske družbe, ki so imele le majhne uspehe. Leta 1910. je postal skoro cel rudnik last bostonskih tovarnarjev, ki so ga uredili z najmodernejšimi sredstvi in tako dosegli zgoraj imenovano ogromno množino pridobivanja kovine.

Nove izložbe.

Neki ameriški veletržec se je izrazil, da pomeni eno izložbeno okno več, kakor deset inseratov v časopisu. Sedanje trgovske hiše z nešteti stebri so gotovo zato tako zidane, da doseže trgovec kolikor mogoče več prostora za izložbo. Dotični veletržec je pa dal opremiti trgovino čisto po svojih mislih. Da dobi kar največ prostora za izložbo, je odredil, da tvori vhod v njegovo trgovino precej globoka veža. Tla te veže so pa obenem že strop izložbe pod zemljo. Ko zvečer trgovino zapro, dvignejo stroji to izložbo kvišku in tam kjer je bil podnevi vhod, je uvrščena ponoči v vrsto drugih lepo urejena izložba. Pomen te novosti razumemo, če pomislimo, da so v boljših okrajih ameriškega glavnega mesta New Yorka izložbena okna do polnoči razsvetljena. Poleg te podzemne izložbe, ki se ponoči da dvigniti, ima pa dotična trgovina še neko novotarijo. Vse ostale izložbe so namreč okroglo zidane, razdeljene v štiri dele, in se znotraj vrte okrog stebrička, ki je v sredi. Vsak del je po svoje urejen in drugačnega blaga poln in med tem ko se cela izložba polagoma vrti, imajo gledalci vedno nekaj novega pred očmi.

Olje iz grozdnih pečk.

Ob vedno bolj rastočem pomanjkanju olja poskušajo prizadeti krog na vsak način odpomoči vsaj najhujši sili. Zadnje čase so prišli na pridelovanje olja iz grozdnih pečk. Pečke same je treba na tenko razložene posušiti in da se jih obrani gnilobe, večkrat pretresti. Suhe že lahko vsujemo brez vseh drugih priprav v mlin za olje, kjer dajo zdrobljene in otisnjene rumeno - zelenkasto olje. Baje je za jed jako uporabno. Kakor poročajo, so v Argentini zgradili že posebno tovarno za pridelovanje takega olja, ki bo stal liter približno 1 krono.

Gospodarstvo.

Letina. Iz Zagorja pišejo: Kakor kaže, bomo letos manj pridelali, kakor minulo leto. Marsikatera njiva je ostala v ledini. Zito je večinoma poleglo, po raznih krajih so črvi in miši uničili večino bodočega pridelka. Krompirja se je letos vsled pomanjkanja semena veliko manj nasadilo in ravno tako fižola. Zopet nam preti pomanjkanje.

Slovenski premogar. Iz Zagorja nam pišejo: Težko delo, ne zadosti hrane, ne dosti mesa, ne masti, ne časa primerne plačila, ne obleke in ne čevljev za družino, to čuti dan za dnevom naš delavec. Če povzdigne svoj glas, pa pride cenzor z rdečim svinčnikom in naredi črto. Tako se nam je zgodilo v zadnji številki. Trpi ko črna živina, ko volk v pustini in molči ko grob! To zahtevajo od nas. Ako ne pojde zlepa pa zgrda, pravijo. — Res je, da živimo v ustavni državi in kakor pravijo, imamo moderne zakone. Milijoni se porabljajo na leto za socialne preosnove in baje tudi za korist delavstva. A mi do danes še nič ne čutimo teh socialnih dobrot, nasprotno pa bič, ki ima na koncu svinec. Ko po trudopolnem delu, katerega je pretrpel

premogar, recimo, 30 let, stopi v pokoj, da bi večer svojega življenja v miru prebil, dobi pa pokojnino 24 kron mesečno in s tem naj se preživita mož in žena! Danes plačujejo starejši premogarji skoraj mesečno čez 20 kron za svojo pokojnino, na zadnje dobivajo borih 24 kron. Take so socialne razmere našega delavstva. Imamo ministrstvo za socialno oskrbo. Zelo umestno bi bilo, ko bi enkrat to ministrstvo poslalo k nam kakšnega sekcijskega scetnika, da bi sam proučil te žalostne razmere in vprašal sto in sto vpokojenih starčkov premogarjev, katere diči svetinja za zvesto 40letno delo kot premogar, koliko imajo pokojnine. Tu bi dobil odgovor: »Jaz samo 16 kron, jaz sem se malo dalj časa silil, imam pa 24 kron mesečno«. — Zvesti delavci mrejo od gladi, velekapitalistična druba pa služi na leto milijone. A ti milijoni so tudi uspeh žuljev slovenskega delavca. Zato se zaveda slovenski premogar, da je skrajni čas, da se da nam na naši lastni zemlji samostojno državo na demokratičnem temelju. To naj bo bodoča Jugoslavija, v kateri si bomo sami po svoje uredili naše razmere.

Rudarstvo. Poduradniki Trboveljske premogokopne družbe so vložili na pritožno komisijo III. (rudarstvo) v Gradec zahtevo po priznanju zvišanja plače ter draginjske doklade, kakor tudi po večji odškodnini nedeljskega in čezurnega dela. O tej pritožbi je imela dne 6. t. m. razpravljati pritožna komisija pod predsedstvom generalmajorja pl. Franca. Po daljšem pogajanju med glavnim ravnateljem družbe Bellakom z Dunaja, rudniškim ravnateljem Heinrihom iz Trbovelj ter med zastopnikom poduradnikov, državnim poslancem dr. Ivo Benkovičem iz Celja, ki je z vneto slikal življenje in odgovorno delovanje rudniških nastavlencev, kateremu gre najiskrenejša zahvala in priznanje za njegov trud, je prišlo do poravnave, na kateri podlagi se je priznalo poduradnikom zvišanje plače za 20%, ter zvišanje dosedanje vojne doklade od 90% na 130% draginjske doklade od 1. aprila 1918. Rodbinska doklada (20 K za ženo, 10 K mesečno za vsakega otroka spod 14 let starega) ostane. Pritožba glede odškodnine nedeljskega ter čezurnega dela je zastopnik poduradnikov umaknil s pridržkom pravice na morebitno poznejšo tozadevno vlogo.

Zveza z Nemčijo se je poglobila in utrdila, tako čitamo v listih. Zeleli bi, da bi se ta zveza tako utrdila, da bi se pri nas vpeljal tudi red, ki vlada v Nemčiji. Tam se dobi marmelada iz sadja po 1'80 M za en kg, pri nas pa stane marmeladi podobna mešanica iz repe ali česa nad 4 K, — tam stane pivo 26—30 pfenigov liter, pri nas pa 1 K in več, tam se dobi obleka za 70 M, pri nas stane 700 K; tam so že davno vpeljane karte na meso, pri nas si bogataš lahko kupi mesa, kolikor hoče, tam znižajo množino kruha, a v nadomestilo obenem zvišajo množino drugih živil n. pr. sladkorja ali krompirja itd. — tam pobirajo k vojakom moške od 19. do 45. leta, pri nas mladino od dovršenega 17. starčke do 50. leta.

Nemški Mihelj za Daimlerjeve dobičke. Daimler - motorska akcijska družba razdeli letos zopet 30 odstotno dividendo (lani 35%). Podobno je tudi pri drugih industrijskih podjetjih, ki vlečejo iz vojne ogromne dobičke. To bi naj povedal grof Černin, ki ima na jeziku toliko usmiljenja z nemškimi materami padlih in ranjenih vojakov! S temi ogromnimi dobički se lahko vzdržujejo politični listi, ki zastopajo interese teh bogatašev in hujskajo zoper mir. S 1. julijem 1918 začne na Dunaju izhajati nov nemško - nacionalni list »Neue Wiener Abendzeitung«, o katerem poroča »Neues Wiener Journal«, da bo izrečni organ poreske (torej rajhovske) velike industrije, nosil pa bo nemškonarodno krinko, kakor da bi zagovarjal koristi nemškega ljudstva. Nemški Mihelj se bo pa navduševal za — Daimlerjeve dobičke.

Z resnico na dan! »Grazer Tagblatt« je napisal članek, ki pravi med drugim: »Država in Nemci so v nevarnosti po slabem gospodarstvu na političnem, kakor tudi na gospodarskem polju. Če se tudi cenzura, posebno vojaška, z rokami in nogami brani kritike, moramo vedno gledati, da pripomoremo resnici do zmage. Povedati se že mora, da je prehrana naših vojakov v primeri s častniki in njih svojci slaba. Stanje naše živine je padlo za 62 odstotkov; rekvizicije majnika so pobrale 6 do 7 odstotkov, nič čudnega ni, da koprneče gledajo naši kmetje na Hrvaško in Ogrsko, kjer se je stanje živine prej povišalo, kakor padlo. In oddaja kovin? Vse se mora oddati, na bojiščih ob Soči pa vidimo še danes cele vagone bakra, medi in bronu; v zaledju, n. pr. v Studenčicah, leži še danes 8 do 10 rekviriranih bakrenih kotlov in čakajo, kam jih bodo poslali. Na stotine vagonov svinca je nakopičenega; industriji pa ne dajo niti enega vagona.«

Nova zlata in srebrna ruda na Češkem. Na občinskem zemljišču pri Brovnovu so razkrili zlato in srebrno žilo, močno 80—90 mm, v obsegu 80 gramov zlata in 158 gramov srebra v toni rude. Pravico do izkopavanja si je pridobil Ludovik Löwy.

Demonstracije v Lvovu. Lvovski listi poročajo, da so bile dne 7. t. m. v Lvovu velike demonstracije in izgređi zaradi pomanjkanja živil. Množica je udrila v prodajalne z živil in je plenila. Več oseb je bilo ranjenih.

Narod milijonarjev. Nemški listi jadicujejo, da šteje češki narod danes že nad 1000 milijonarjev. Polmilijonar pa da je med Čehi že nekaj navadnega. Če je to res, ni nič preveč. Ker med avstrijskimi Nemci in Madžari je — zlasti med Židi — milijonarjev danes mnogo tisoč. Vsekakor so Čehi tako priden, vztrajen in vzlic vsem oviram podjeten narod, da ga nemške vlade s svojimi papirnimi odredbami in delitvami ne bodo nikoli ugonobili. Češka veleobrt, trgovina in kmetijstvo so nepremagljive.

Kdo preživlja Nemce? Nemškoradikalni »Arnauer Volksbote« piše 17. maja iz Skalic pri Vrhlabi (Langenau bei Hohenelbe): »Mnogo (Nemcev) gre v češke kraje po živila, kjer jih tudi dobe, čeprav znajo govoriti le po nemško. Nekateri (Nemci) pravijo, da je tam (v čeških krajih) večkrat dobiti še več človekoljubja. Lepa beseda, da Nemcem morejo pomagati le Nemci, je v tej vojni menda že precej izginila s sveta.« — »Deutsche Volkswacht« poroča iz Arnoltic (Arnsdorfa) pri Hostineh: »Marsikateri sedanjih (nemških) kmečkih bahačev je prej trdil, da le Nemci morejo Nemcev pomagati: danes so pa češki mlinarji in kmetje, od katerih dobivamo živil.« — Graški »Arbeiterwille« pa piše: »Neki nemški listi in gromovniki na nemških shodih kriče: »Čehi imajo dosti židil, a hočejo — Nemce izstradati!? Iz gornjih stavkov pa je očitno, da je ravno nasprotno resnica: Čehi so do nemškega delavca usmiljenejši kot gotovi nemški krogi. Vse to pa priča, da češki kmet nemškega kmeta v kulturi daleč nadkriljuje.« — Prav tako je na Slovenskem. Vsi vemo, da slovenski kmet v Slovenskih Goricah, na Murskem in na Dravskem polju ter v Savinjski dolini preživlja na tisoče Nemcev, ki prihajajo z nahrbtniki po živila. Naši ljudje so usmiljeni, so kulturni ter dajejo kar le morejo. In vendar »Marburgerica« ter graški vsenemški listi pisarijo, da slovenski kmet noče dajati Nemcem živil! — Isto vemo o slovenskih kmetih na Koroškem, ki preživljajo Nemce iz Celovca, iz Beljaka in drugod po načelu: »Lačne nasičevati!« V zahvalo pa jih koroški nemški listi blatijo in hujskajo proti vsemu narodu.

Gorje politiku, ki se vprašuje: Kaj pa poreče nasprotnik? Gorje, kdor se ustraši vpitja nasprotnikov in se ukloni njihovemu kriku! Pravi naš somišljenik se vprašuje edino in izključno le, kaj bo v prid slovenskemu ljudstvu! Dr. Janez Ev. Krek

Politične vesti.

— V hudih časih. Junij Brut nam piše: »Je pa davi slan'ca palac — tako sem si zapel, ko sem prejel zadnjič pobeljeno »Domovino«. Takrat so bili res nekam mrzli dnovi, od vseh strani so poročali, da so nastali mrazi, ki so napravili na polju mnogo škode. Ljudje po mestih in po deželi so se s skrbnimi očmi popraševali, kaj bo iz tega. In k tem mrzom se je pridružil tudi g. cenzor, ki je pobeljl »Domovino«. Vedel sem takoj, kaj to pomeni. »Kadar mačke ni doma, miši plešejo« — oziroma: Kadar ni parlamenta, takrat cenzorji belijo. — Pri nas ni to nič posebnega; zato bodo naši čitatelji dobro razumeli ta čas. Navajeni smo, — hvala Bogu, na vse. Ko smo morali 3 leta molčati, ste lahko na ulicah videli, kako se ljudje po obrazih razumejo — brez besedi. Znamo čitati tudi pobeljene liste. Pravzaprav naš narod sedaj najraje čita to, kar sploh ni tiskano. Kjer vidi kaj belega, tam si misli vsak: To je bilo gotovo kaj lepega in resničnega... Seveda nam bodo čitatelji oprostili, ako jim vkljub temu ne pošiljamo belega papirja. Prepričani smo, da je naša jugoslovanska misel tako silna, da je nihče ne premore. Vendar imamo še mnogo vprašanj, ki jih je treba rešiti. Vsaka dobra misel ima svojo ceno, in vsaka misel — rekli bi — je božji dar — in zdaj pomislite: nekdo ima lepe dobre misli, rad bi jih povedal: treba je te misli urediti, združiti, zložiti, napisati, iz rokopisa jih je treba pretiskati — koliko dela — a g. cenzor potegne s svinčnikom in vse to delo uniči! Moč teme tudi brani solnce do zmage. Toda: ali je še kdaj noč zabranila, da ne bi izšlo solnce? Zato bomo pisali za vas, ne za cenzorja — in vi nas boste razumeli.

= Državni zbor ali — Seidler? Fana-tični Nemci in nemškutarji so prosili za abso-lutizem, želeli so razpust drž. zbora ter po-ostreno obnovitev Stürgkhove dobe. Vse to zaradi zahteve Čehov in Jugoslovancev po enakopravnosti in svobodi. Toda uprli so se jim najprej nemški socijalni demokratje ter zagrozili z generalnim štrajkom in nato so se uprli še nemški krščanski socijalci. Obě nemški stranki zahtevata isto, kar zahtevajo Čehi, Jugoslovani in Poljaki: sklicati se mora brezpogojno državni zbor, čeprav bo moral Seidler pasti. A tudi druge poštene nemške stranke zdaj vidijo, da brez držav-nega zbora ne gre dalje. Le nemški naci-onalci hočejo držati Seidlerja za vsako ceno. Odloči se že te dni.

= Grof Černin v Aussee na Zgornjem Štajerskem. Grof Černin je prišel na letovišče. Ker pa je slabo za živila, zato je poleg dveh konj, ktera rabi za vožnjo na sprehod, pripeljal s seboj še 2 kravi, 6 koz, okoli 40 kokoši ter mnogo moke in drugih živil za sebe in svojo služinčad. Wir halten durch! (Mi izdržimo!)

= Vsak brat mi je mil, pa naj bi katere-koli vere bil! Zaradi vere se ne bomo prič-kali: vsi smo kristjani, vsi verujemo v istega boga. Škof dr. Mahnič piše: Bratje Hrvati! Bratje katoliki! Ne poslušajmo glasu politič-ne strasti! Res, Srbi niso katoličani, ali oni so vendar kristjani; ali k nam jih more pri-peljati edino ljubezen, dočim jih bo mržnja in preziranje katoličanstvu in hrvatstvu še bolj odtujilo in jih ogorčilo. Pojdimo za zgledom Benedikta XV.! Ko so nedavno An-gleži osvojili Jeruzalem, jim je Benedikt če-stital in zapovedal, naj se zapoje Bogu za-hvalna pesem ter pred celim svetom izrekel željo, naj sveto mesto nikoli več ne pade v nekrščanske roke. A Angleži niso katoličani. Angleži so protestanti in kot protestanti so nam bolj oddaljeni kot pravoslavni Srbi, ki so nam k temu tudi bratje po krvi in jeziku. Tako naš oče Benedikt. A mi njegovi sinovi, naj ostanemo s Srbi za večno v boju? Ne! Srce, srce odprimo rodnim krščanskim bratom! — Tako piše katoliški škof. Mi pa pravimo: Spoštujmo vsako verstvo in mu puščajmo svobodo! Stojmo na stališču

popolne verske strpnosti in enakopravnosti vseh verskih naziranj ter bodimo odločno proti vsakršni zlorabi verstva! Cerkvene or-ganizacije naj bodo neodvisne in napram državi povsem enakopravne. Pravoslavni Srb, mohamedanski Hrvat ali katoliški Slo-venec: vsi so bratje in med njimi ni nobe-nega razločka.

= Protest koroških Slovencev. Odbor »Katoliško - političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem« je imel dne 10. t. m. sejo, v kateri je razpravljaj o položaju v državi in deželi in je soglasno sklenil sledečo izjavo: V polnem obsegu odo-bravamo sklepe zastopnikov slovenskih strank na sestanku v Ljubljani dne 28. maja 1918. Pozivamo Jugoslovanski klub, da naj odločno nastopi proti brezparlamentarnemu in vsenemškemu kurzu sedanjega kabineta. Plameneč protest dvigamo zoper mistifika-cijo o resničnem položaju v deželi, ki jo je zakrivila koroška deputacija pred cesarjem. Izjavljamo, da člani deputacije, ki so zastopali v Badnu koroške Slovence, niso bili od koroških Slovencev za to legitimirani; po svoji politični pripadnosti in svojem javnem delovanju so ti gospodje najhujši nasprot-niki Slovencev, in da so sploh Slovenci, naj dokažejo iz zapiskov zadnjega ljudskega štetja. Nestrpnost nemških nacionalcev do Slovencev se kaže v njihovih nasilnih skle-pih proti slovenski duhovščini v močno jezi-kovno mešanem Celovcu, zlasti v sklepu ce-lovškega občinskega sveta proti uredniku glasila koroških Slovencev; ti sklepi naspro-tujejo ustavni zakonodaji o svobodnem giba-nju državljanov. Opozarjamo vlado na ne-pregledne posledice, ki bi utegnile nastati, ako bi se sankcionirala ta politika sile na-sproti političnim nasprotnikom. Najodločneje obsojamo postopanje vlade, ki pristransko

prepoveduje Slovincem na njihovih lastnih tleh shode v obrambo svojih postavnih pravic, dočim dovoljuje Nemcem zborovanja tudi na slovenskem ozemlju.

= Ker je patrijot, ga zmerjajo! Nemci nas psujejo zaradi majske deklaracije, da smo izdajalci cesarja in države, dasi je v deklaraciji jasno naglašena naša lojalnost: Ne pomaga nič, Nemci trdijo, da tega ne mislimo zares in da bi bili rajši pod srbskim žezlom. Zdaj je gornještajski državni poslanec, znani nemški nacionalec baron Pantz peljal zgornještajerske državne poslance in okrajne načelnike k Seidlerju ter tam dejal: »Zgornji Štajerci se držimo Avstrije in smo vdani dinastiji.« A tudi to ni vseč Vsenemcem, ki so pač bolj za Berlin kot za Dunaj. »Alldeutsches Tagblatt« rolni na Pantza: »Kdo ga je pa pooblastil, da razkazuje in prodaja patrijotizem zgornjih Štajercev? V očeh pravih (!) nemških Zgornjih Štajercev je Pantz politični lakaj, ki ni sposoben, da bi umel občutje nemške duše v sedanji dobi.« Pantz je lakaj, ker je za Avstrijo in dinastijo. Čujte! Čujte! Tudi proti zagrizeno nemški »Tagespost« so dvignili zgornještajski »pravi« Nemci strastno gonjo, ker ne prinaša protidinastičnih govorov na raznih »Volkstagen«. Naj bi čitali naši cenzorji »Marburger Zeitung« in celjsko »Deutsche Wacht«! Potem se bodo prijeli strmeč za glavo, kako smejo pisati nemški listi brez konfiskacij, brez graj in brez — ustavitve.

= Čehi za svoje ljudi. Praški mestni fizik dr. L. Prohazka je izdal naslednji oklic: »Ker so bili ustavljeni »Narodni Listy«, je prišlo nekaj sto uradnikov in tehničnih delavcev v nevarnost, da izgube v sedanjem težkem času svoj zaslužek. Mi, naročniki »Narodnih Listov«, ne moremo kar nemo prezreti ustavljenja svojega lista potom policije. Kak glasnejši protest nam zaradi vladajočih razmer ni mogoč. Ostanimo pa tudi še nadalje naročniki, plačujemo naročnino, kakor doslej, za ves čas, dokler list ne bo izhajal: za osobje lista in njega upravo ter v znak našega ponosnega, tihega, a krepkega protesta!« — In Čehi res v velikem številu pošiljajo naročnino in še darove za prizadeto osobje »Narodnih Listov« ter »Narodnih Novin«, ki so izhajale namesto prvih, a bile tudi ustavljene. Zdaj so pisatelji in pesniki, ki so sodelovali pri obeh omenjenih čeških listih, ustanovili zabavni in poučni tednik »Cestov«, ki izhaja vsak petek na 35 straneh ter stane četrtletno 10 kron. Tednik ima 14 strani inseratov: to je dokaz, da so listu poleg naročnikov glavna opora trgovci in obrtniki. Tako se ravna Čehi vedno in povsod po načelih: »Pomagaj si sam!« in po »Svoji k svojim!« — Češki politični tednik »Narod« piše: Vladni organi zdaj lahko vidijo, da je tudi v tej reči narod solidaren (složen) ter da je čisto brezuspešno in nesmiselno počenjanje to persekviranje »Narodnih Listov«, kajti z njimi se čutimo zadeti vsi na Češkem ter smo vrhu tega odločeni ne le ne odnehati, nego tudi mirno in brez strahu prenašati zlobnosti dneva. Vlada nas ne skloni, nego vzgoji nasprotno le še odločnejšo složnost med nami ter utrdi le še bolj vez, ki veže »Narodne Liste« k narodu. — Da, taki so Čehi: niso se vdali nikoli in se ne vdajo niti v bodoče zlobam in krivicam dneva. Ker so mirni, hladni in složni, vsi eno, mirni, trdni v svoji veri in volji, zato jim ne more nihče blizu. Zato pravimo zopet in zopet: Čehi so vzoren narod.

= Srbi, katoliki in majska deklaracija. Sovražniki Jugoslovani in majskega, da bi nas Srbi v svobodni jugoslovanski državi posrbili in popravošlavili. Vzeli bi nam jezik in vero, pravijo. To je seveda le neumno ščuvanje. Če nas niso ponemčili Nemci tekom stoletij, če nas niso polahonili in pomadžarili naši sosedje vzlic vsem nasilnostim, nas tudi Srbi, ki govorijo isti jezik, ne izpremenijo v Srbe, nego se bomo vsi skupaj imenovali Jugoslovane slovenskega ali hrvaškega - srbskega jezika. Glede vere odgovarja škof krški dr. Anton Mahnič tako - le: »Srbi živijo z nami in med nami. Srbstvo je dejstvo. Razum predpisuje, da se računa z dejstvi. Vpraša se: Kaj je pametnejše, kaj je za hrvaško in katoliško stvar boljše: napovedati boj srbstvu do pogina ali iskati z njim prijateljski modus vivendi? Pospeševalci katoliške stvari, ki se smatrajo za pozvane, da gredo proti nam v boj v ime katolicizma, bi

se morali pred vsem spomniti resnega opomina našega skupnega in njihovega očeta, zaščitnika mednarodnega mira, Benedikta XV., ki kliče vojskujočim se narodom: »Naj se na obeh straneh opusti sklep uničenja! Naj se pomisli, da narodi ne izumirajo! Ravnotežje sveta, pa plodonosni in varni mir narodov temelji bolj na medsebojni ljubezni in spoštovanju prava in časti bližnjega, kakor pa na številu oboroženih in na odpornih trdnjavskih pasovih...« (Nemškimi škofom 7. septembra 1915). Ali upajo naši nasprotniki, da bo imelo hrvatstvo večjo korist, ako bodo s svojim sosedom, s svojim bratom po krvi živeli v večnem sovraštvu in mržnji? Ali se ne bodo tudi tu uresničile besede Benedikta XV., da nosijo narodi kot žalostno dedščino duh mržnje in maščevanja od rodu do rodu?»

Persekucije ali eksekucije so podobne muhi - enodnevnici, ki se zavé svojega življenja jutraj v veri, da bo živela večno, zvečer pa že pade mrtva na vodo. Zatorej ne damo veliko na grožnje, da se nas bo preganjalo, kakor nas je preganjalo pokojni grof Stürgkh. Kolo časa se vrti in s kolesom se vrte tudi ministri.

Dr. Ivan Tavčar.

J. D. S.

= Zborovanje pri ustanovitvi JDS. Dne 29. junija ob 8. uri zjutraj je otvoritev zborovanja v veliki dvorani »Narodnega doma«. Nato se sestavijo organizacijsko-politični, prosvetni in gospodarski odseki. Vsak odsek ima svojega predsednika, namestnika, zapisnikarja. Vsak navzoči je član odsaka, za katerega se odloči. Zboruje se dopoldne od pol 9. do 12. in popoldne od pol 2. do 7. Vsi trije odseki zborujejo istočasno ločeno v treh dvoranah Narodnega doma. Poročilo sledi poročilu. Vsakemu poročilu sledi razgovor, ki se ga lahko vsak udeleženec udeleži in zavzame stališče napram poročilu, ki je nekaka razlaga k posameznim točkam strankinega programa in smernica za bodoče udeleževanje strankine politike. Po poročilu odsek dočisto taktiko programa sprejme ali stavi dopolnilne in izpremenjevalne predloge za plenarno sejo drugega dne. — Zvečer priredi »Glasbena Matica« koncert na čast zunanjim gostom. Pri koncertu se bodo pele izbrane pesmi, ki jih je naše občinstvo v zadnji koncertni seziji pozdravilo kot najboljše. — Drugi dan 30. t. m. ob 8. uri zjutraj se prične formalna ustanovitev stranke v ožjem zmislu. Predsednik pripravljalnega odbora poda poročilo o ustanovitvi stranke. Nato sledijo poročila poročevalcev za organizacijo, za politični, prosvetni, gospodarski odsek v odobritev plenarni seji vseh navzočih. — Temu sledijo volitve izvrševalnega odbora. Ker bo organ. red šele pri ustanovitvi JDS. sprejet, se morejo volitve po določilih novega statuta vršiti v decembru. Začasni izvrševalni odbor volijo vsi opravičeni navzoči. S tem je plenarni del zborovanja dopoldne zaključen. — Izvrševalni odbor, obstoječ iz 60 voljenih pripadnikov in iz vseh deželnih in državnih poslancev (Kranjsko 30 — Ljubljana 12, Gorenjska, Dolenjska, Notranjska po 6, Štajersko 18, Goriško 8, Koroško 4) voli izmed sebe ožji izvrševalni organ, t. j. načelstvo JDS. iz 14 oseb. Izvrševalni odbor voli tudi one člane Narodnega sveta, ki pripadejo po dogovoru z SLS. stranki JDS., t. j. za Kranjsko 4, Štajersko 3, Koroško 1, Goriško 2. — Popoldan se ima vršiti veliko manifestacijsko zborovanje in zvečer prijateljski večer, pri katerem sodeluje v koncertnoumetniški obliki pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« z moškimi točkami in mešanim zborom.

Vse prijave zunanjih udeležnikov pri ustanovitvi J. D. S., t. j. za stanovanje, prehrano in koncertne sedeže naj bodo poslane tajništvu pripravljalnega odbora J. D. S., Ljubljana, Šodna ulica 6, do 22. junija.

Osnovane krajevne organizacije J. D. S. prosimo, da nam do ustanovitve stranke poročajo stanje članstva. Večina organizacij je to storila, nekatere so to opustile, zato prosimo za spopolnitev, da imamo ob ustanovitvi zanesljiv pregled do sedaj izvršene dela.

Udeležba pri ustanovitvi J. D. S. Iz razposlanih vabil je razvidno, da se 29. in 30.

junija zgradijo temelji in pokažejo pota bodočemu razvoju nove jugoslovanske in demokratske stranke. Ni to samo formalna ustanovitev, volitve itd., ampak oba dneva sta posvečena resnemu razmisletju našega političnega strankinega življenja in splošnega vsenarodnega položaja. Udeležba naj bo čim večja, ker to veleva korist krajevnih organizacij, korist stranke in naroda. Čim več boste imeli v krajevnih horganizacijah politično razbistrenih in poučenih odbornikov in organizirancev, tem lažje bo vaše delo.

Ustanovitev krajevne organizacije J. D. S. — Kamnik se vrši prihodnjo nedeljo, dne 23. junija ob 1/4. popoldne v čitalniški dvorani »Društvenega doma« v Kamniku. Spored: 1. Poročilo pripravljalnega odbora. 2. Program in organizacijski red J. D. S. 3. Sprejemanje članov in članic. 4. Volitve odbora. 5. Poročilo o ustanovitvi J. D. S. dne 29. in 30. junija t. l. 6. Raznoterosti.

Z ozirom na važne čase in na potrebo smotrene poglobitve političnega dela v Kamniku in njegovi okolici, vabi pripravljalni odbor na številno udeležbo.

Udeležniki pri ustanovitvi J. D. S., ki prihajajo v Ljubljano že 28. t. m. v petek zvečer, naj se obračajo glede stanovanjskih nakazil na pisarno J. D. S., ki posluje te dni v »Narodnem domu« — pritličje, na levo in ostane odprta do polnoči.

Tedenske vesti.

= Na ljubljanskih utrakvističnih gimnazijah se bo vršilo vpisovanje v I. razred v nedeljo dne 30. junija t. l. od 8. do 12. dopoldne, sprejemne izkušnje pa bodo v ponedeljek dne 1. julija od 9. dopoldne naprej. K vpisovanju je prinesli zadnje ljudskošolsko (obiskovalno) izpričevalo in rojstni (krstni) list; pristojbine znašajo 7 K 60 v. — Prva državna gimnazija je v Tomanovi ulici, druga pa sedaj tudi v lastnem poslopiju na Poljanah v Strossmayerjevi ulici. — Sprejemali se bodo učenci tudi v jeseni. — Natančnejša pojasnila, tudi glede morebitne izpremembe učnega načrta in pripadnosti učencev prvi in drugi gimnaziji, dajeta ravnateljstvu.

= Legitimacije za daljša potovanja po železnici nameravajo uvesti, da tako preprečijo mnoga nepotrebna potovanja. Razbremeniti hočejo železnico, ki je vedno prenapolnjena. Daljša potovanja bodo dovoljena le v nužnih službenih trgovskih ali družinskih zadevah. Za krajša potovanja ne bo legitimacij.

= Prtljaga sme biti težka samo 50 kg. Železniško ministrstvo je izdalo naredbu, ki omejuje promet s potno prtljago. Teža prtljage, ki je bila doslej neomejena, ne sme presegati 50 kg. Razun tega mora imeti vsak del prtljage natančen naslov potnika in navedbo postaje, kamor je prtljaga določena. To pa zato, da se pri izgubah lažje ustreže povpraševanju.

= Določbe o uvedbi tobačnih kart v ljubljanskem okraju stopijo v veljavo dne 8. julija, v območju ljubljanskega finančnega ravnateljstva pa 5. avgusta 1918.

= Deželna poslovalnica za oblačila je razposlala po vsej deželi prvi blok cenejšega blaga za revne sloje. Izčrpala je s tem polovico svoje zaloge; z razpošiljanjem druge polovice se prične takoj in je upati, da bo končano tekom dveh mesecev. Stem bo razposlana vsa pošiljatev dveh vagonov blaga, ki je že naznanjeno. V poštev pride gotovo le malo ljudi, a deželna poslovalnica ne more temu odpomoči, ki jih dobiva od central na Dunaju. Storila je vse korake, da pride čim več blaga na Kranjsko, a dobiva vedno le odgovore, da se ne more več odposlati, nego kar odpade od celotnih zalog v centralah na deželo Kranjsko z ozirom na število njenega prebivalstva. Prosijo naj torej samo resnično najpotrebnejši. Blaga za paketo poslovalnica za oblačila sploh nima nikakega v zalogi in tudi ni pričakovati, da bi ga dobila.

= Pospeševanje domače umetnosti. Mestna občina je kupila za mestno galerijo Frane Tratnikovo risbo »Slepci na solnce«, ki je svoj čas vzbujala pozornost na razstavi »Hagenbunda« na Dunaju. Kupna cena je znašala 1000 K. Zeleti bi bilo, da bi tudi naši premožnejši privatniki nekoliko podpirali vpodabljačo umetnost ter bodisi zase, ali

pa, za mesino galerijo od časa do časa kupovali kaj umetniških del. Seveda bi kazalo, da bi se pri nakupih za javno galerijo ne dali voditi zgolj po zasebnem okusu, temveč si dali svetovati od umetniško izobraženih ljudi, ker v javno zbirko spadajo le dela, ki umetnike dobro in karakteristično reprezentirajo. Čujemo, da se je započela akcija, da se sploh položi temelj narodni galeriji, ki naj bi združevala najboljše stvari naše umetnosti. Čas bi bil, da se narod ko tak vzdrami tudi v tem oziru!

— **O ljudskem zdravju.** Pod tem naslovom je izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani zelo poučno knjižico, ki jo je spisal večletni zdravnik na dunajskih ženskih klinikah, sedaj zdravnik in strokovnjak za ženske bolezni v Ljubljani dr. Alojzij Založkar. Pisatelj razpravlja o okoliščinah, ki vplivajo na zdravje našega naroda ter pove, kje bi bilo treba zastaviti delo za povzdigo ljudskega zdravja. Knjižica je namenjena v prvi vrsti ljudem, ki so poklicani na voditeljska in učiteljska mesta v narodu. Brati bi jo moral in premišljevali o njej vsak župan, občinski mož, vsaka mati, vsak učitelj in duhovnik. Nič manj pa ni knjižica zanimiva za vsakogar drugega. Danes ni človeka, ki bi se n. pr. ne zanimal izvedeti, kakšne posledice v zdravstvenem oziru nam bo pustila svetovna vojna. Zelo poučno pojasnjuje pisatelj tudi kakšne posledice imajo spolne bolezni za moške in ženske ter njihovo plodovitost. Posebno pozornost obrača dr. Založkar umrljivosti otrok. Knjiga stane s pošto 4 K in se naroča pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

— **Narodna veselica v Metliki.** Iz Metlike nam poročajo: Dne 9. t. m. smo imeli tu lepo narodno veselico. Vse dopoldne so prihajali vozovi, okrašeni z zastavami, slovenske in dekliške hrvatske ter žumberaške prekrasne narodne noše so radovale naše oko in veselega ljudstva je bilo ogromno. Veselice v Metliki, polni slavalokov in zastav, so se udeležili tudi prof. Jarc in odvetnik dr. Ravnihar iz Ljubljane, g. Persič in prof. Šegvič iz Zagreba, župnik Stepinac z Brdovca ter odvetnik dr. Vinkovič iz Karlovca. Veselica je potekla mirno in dostojno.

— **Brežice.** »Čitalnica« v Brežicah priredi 7. julija t. l. koncert v dvorani Narodnega doma, na kar se s tem Posavčane že vnaprej opozarja. Sodeloval bo odlični oktet ljubljanskih pevcev in pa dva znana solista (tenor in bariton) pod vodstvom g. pevovodje Zorka Prelovca. Natančnejši spored objavimo pravočasno.

— **Iz Laškega trga** nam pišejo: V listih so se objavila imena štajerskih, kranjskih, kočevskih, koroških in primorskih »nemcev« in Nemcev, ki so pri cesarju krtačili jugoslovansko gibanje. Vsa čast, da so se razni »tschitschl, scheggi, niggi« pokorajžili enkrat na Dunaj. A mi si odločno prepovedujemo, da se imenujejo takli ljudje, ki jih je vedno sram pred bindišarskimi sorodniki, zastopniki Slovencev, ker bomo sebe že sami in brez frakov zastopali. Še odločneje se zabranjujemo proti denunciacijam in najodločneje protestiramo proti temu, da si drznejo osebe, ki so že med staro šaro pokopane, nastopiti v imenu občin ali celo zastopov okrajev. Koliko je bilo takih, bo vsak poznavalec okrajnega gibanja sam vedel. Tako najdemo med 57 »zastopniki« notarja Mravljaka v Laškem trgu, ki si je drznil »zastopati« Laški trg in laški okrajni odbor. V Laškem trgu smo imeli leta 1914. občinske volitve, pri katerih smo Slovenci zmagali in pri katerih je med drugimi stebri sfrčal tudi Mravljak. Volitve so bile od nemške strani protestirane in cela stvar stoji še danes, kakor sploh vsaka volitev med vojno. Volitve v okrajni odbor smo imeli leta 1909. in tudi tam bi bil Mravljak sfrčal, če bi se bile volitve vršile kasneje. Da se v času absolutističnega stanja drzne tak zastopnik v imenu velikih in slovenskih korporacij javno kazati, je nezaslišano.

† **Dr. Franjo Tiplič**, zdravnik v Sv. Leartu v Slovenskih goricah, dobitnik bolnikov od Ljutomera do Maribora in od Čmureka do Ptuja, je umrl ter bil 2. t. m. pokopan. Na grobu so mu govorili v slovo gg. prof. Voglar, župnik Pšunder in učitelj Vavda.

— **Iz občine St. Peter, vas Trnje, Notranjsko** nam poročajo: Ta mesec nam je trikratna slana skoro ves pridelek na polju uničila. Pižola, koruze, ječmena ne bo skoro nič. Morda si krompir še kaj opomore. Prosimo c. kr. okrajno glavarstvo v Postojni, da nemudoma to stvar pregleda in da se olajša ubogemu kmetu storjena

škoda pri davku in da ga ne pridejo strašiti z revizicijami! — Nadalje prosimo, naj nam vojaška uprava kaj uredi, ker letos nameravajo zopet streljati s topovi, kakor nam je že naznanjeno. To nas bo močno oviralo pri delu na polju. Kdo nam povrne storjeno škodo? Štiri leta že čakamo, a še danes nismo dobili po cenitvi povrnjene škode! — Nadalje imamo tukaj tren, ki bi nam lahko pomagal tudi delati. Toda s temi ljudmi se ne moremo dogovoriti, ker niso našega rodu. Tudi z gospodom komandantom se ne moremo nič zmeniti. Treba pa je sloge! Tu je veliko pomanjkanje vprežne živine, a na vojaško pomoč niti misliti ne smemo: za en dan je poleg vseh stroškov oddati še 150 kg sena! To pride predrago za kmeta. Torej prosimo, da nam v lastnem in našem interesu pomaga vojaška uprava. Na razmere notranjskega kmeta opozarjamo tudi Jugoslovanski klub na Dunaju.

— **Za goriške begunce.** Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani, Kranju in Novem mestu sprejema darove, da se odpomore žalostnemu stanju beguncev. Dobrodošle so vse stvari, ki se potrebujejo v hiši in kuhinji. Vlada nam sporoča, da je pokroviteljstvo te zbirke prevzela nadvojvodinja Marija Jožefa.

— **Novo ladjedelnico v Trstu** namerava zgraditi konsorcij Prometne banke Merkurja in inženjerja Picka. Konsorcij je vložil prošnjo za ustanovitev akcijske družbe z vplačano glavnico 12 milijonov kron. Gradili bi predvsem trgovske ladje.

— **Že 50 dni brez kruha** je mesto Kotor v Dalmaciji. Tako poročajo cenzurirani hrvatski listi.

— **Sprejem slovenskih otrok na Hrvaškem.** V zadnjem času smo pričeli tudi Slovenci pošiljati svoje otroke na Hrvaško, da se ohrani vsaj ta zaklad za bodočnost in ne opeša vsled slabe prehrane in ponekod vsled prave lakote. Zdaj poročajo iz Varaždina, da so doživeli tam slovenski otroci pri prihodu sijajen sprejem. Dočakalo jih je 50 gospa, ki so nastanile otroke po mestu, deloma pa po okolici. Omenjeni odbor se trudi na vso moč, da najde kolikor mogoče prostora za našo deco. — Pri tej priliki bi bilo dobro omeniti, naj bi se, če obstoji kaka možnost, poskrbelo z naše strani tudi za kakšne slovenske šole v tistih okrajih, kjer bi bile zbrane večje množine slovenskih otrok. Če namreč ostanejo z doma za čas vojne (in koliko časa bo ta še trajal?), potem bi bilo nujno potrebno, na kak način organizirati to akcijo, da se tudi takim otrokom ne odvzame vsaka možnost izobrazbe.

— **Barake za tujce grade v Zagrebu**, ker primanjkuje prenočišč. Mestna občina zagrebska napravi več barak za približno 166 oseb.

— **Nezgode.** Na Zidanem mostu je ponesrečil sprevodnik Leopold Zanesnik iz Ljubljane. Prepeljal so ga v Ljubljano, kjer je podlegel poškodbam. — V Selu pri Litiji je utonil triletni sin posestnika, Justin Gregl. Oddaljil se je od domače hiše in padel v potok. — Na Predovičevem selu pri Ljubljani je zamešala delavka Amalija Pink med drva ostro vojaško patrono, ki je v štedilniku eksplodirala in jo težko ranila na levi roki. — V Poljanah nad Škofjo Loko je napadel petletnega čevljarjevega sina Fortunata Temelja mesarski pes ter mu odtrgal del levega lica. — Na potu na Spodnji Rožnik v Ljubljani je padel 33letni hlapec Franc Pivk med vožnjo z voza in si zlomil desno nogo. — Na glavnem kolodvoru v Ljubljani je prišel 21letni sukač Adolf Stiasny pri delu ob tri prste leve roke. — Dne 9. junija je utonil v Ljubljani pri Zgornjem Kašlju vojak-topničar, rodom češki Nemec. Kopal se je v globoki vodi, kjer ga je vrtnec potegnil v globlino. Istočasno se je ponesrečil drugi vojak-topničar v Zalogu. Prišel je pod kolo težkega topa. Ponoči je na poškodbi umrl. — Istega dne je poškodoval vlak 15 mesecev staro dete železniškega čuvaja pri Zalogu. Otrok je ranjen na glavi, a je upanje, da ozdravi. — V noči od 11. na 12. junija je ustrelila vojaška straža ruskega vjetnika, ki ga je zasačila baje pri tatvini moke na postaji Zalog. — Isto noč je skočil iz nočnega brzovlaka, ki vozi iz Ljubljane, vojak, pripadajoč bateriji v Zalogu. Zmotil se je in je v Ljubljani vstopil v brzovlak namesto v osebni vlak. V Zalogu je zapazil svojo zmotno, skočil iz vlaka in se ponesrečil. Med potjo v bolnišnico je umrl. — V Mlinščici je utonila triletna posestnikova hčerka Marija Dragar iz Vevč. — Dne 10. junija ponoči je preganjal madžarski vojak v Mostah ljudi z golim bajonetom. Končno je zabodel Petra Strniša iz Sela v srce, da je bil na mestu mrtve. Strniša zapušča ženo in štiri nepreskrbljene otroke. — V Doljno Vrtojbo se je vrnil 13. t. m. 21letni Rudolf Marušič. Naslednjega dne se je šel kopat v Vrtojbo. Nakrat je bilo slišati dva poka, ljudje so prihiteli na mesto in so našli Marušiča mrtvega brez rok in oči z luknjo v trebuhu. Ubila ga je granata, katerih je ondi še vedno dovolj. — Ru-

skega ujetnika je ustrelila vojaška straža v noči od 11. do 12. junija, ko so ga zasačili pri tatvini moke na postaji Zalog. — Na Jesenicah je v savški tovarni padel 46letnemu delavcu Blažu Kranjcu težak model na levo nogo, ki mu jo je zmečkal. — Dne 15. t. m. so našli v Rakovniškem bajeju v Ljubljani utopljenega hišnika iz Wolfbove ulice, Filipa Dereanija. Bil je popolnoma oblečen.

— **Požari.** Zgorela je v Grzeči vasi pri Cerkjah ob Krki hiša z gospodarskim poslopjem M. Vrhovškove. Rešili so le same sebe in živino. Zgorela je vsa obleka, denar in živež. Škode je okoli 5000 K, in ni niti do polovice krita z zavarovalnino. — V Podstenju pri Ilirski Bistrici je zgorelo gospodarsko poslopje posestnice Franje Sluge. Škode je 3600 K. — V Višnji gori je dne 15. t. m. ob 4. popoldne začelo goreti pod streho trgovca F. Škrabarja. Hud zapadni veter je povzročal največjo nevarnost. Edino okolnost, da je streha krita z železno pločevino, se ima Višnja gora zahvaliti, da je ostala nepoškodovana. Plamen ni dobil duška in ob 7. zvečer je bilo vse pogaseno. Menda so zažgali otroci.

— **Roparske tolpe** se po štajerskih okrajih zelo množe in dogajajo se mnogoštevilni ropi, tatvine in celo umori. Štajerski namestnik grof Clary pa ne ukrene nič izdatnega, ker nima časa: kuje namreč načrte zoper Jugoslavijo in prepoveduje — šolskim otrokom pobirati podpise za majsko deklaracijo.

— **Ubojli, umori in samomorli.** V Borovljah je delavca Ivana Wieserja ubila njegova žena v postelji s sekiro. Na mizi je pustila pismo z besedami: »Umorila sem svojega moža in skočim v Dravo.« Menda je izvršila žena svoj čin v hipni duševni zmedenosti. Zakonska sta šele leto dni poročena in sta brez otrok. Ženo so našli naslednjega dne v čebelnjaku skrito. — Dne 5. junija je bila posestnica Voglar v Skrbli pri Ptuj sam doma. Ko je prišel njen sin opoldne s paše domov, je našel vezna vrata zaprta. Skozi kuhinjsko okno je videl strašen prizor. Na tleh sta ležala s krvjo oblita in mrtva njegova mati in 17letni sosedov sin Ivan Gajser. Deček je klical na pomoč, pa so prihiteli sosede in opazili, kako je neki vojak s težko naloženim nahrbtnikom izginil v bližnjem gozdu. — V mestnem vrtu v Trstu so našli nedavno mlado dekle, težko vzdihujoče. Pila je lizol in je v bolnišnici umrla. Zapustila je pismo na nekega gospoda, v katerem piše, da ni zakrivila ničesar tega, česar jo dolži. Samomorilka je 18letna služkinja Leopoldina Fabjan iz Stanjela na Krasu.

— **Tatvine.** Pri Sv. Lovrencu v Sloven. goricah so izvršili neznani tatovi drzen vlom. Izdrli so okno, vdrli v notranje prostore, popolnoma slekli gospodinj, jo zvezali in ji zamašili usta; isto so storili z nekim fantom, ki je pri hiši. Odnesli so pol suhega prašiča, vina, moko, obleko i. dr. Delali so tako tiho, da v hiši stanujoči orožnik ni ničesar slišal. Vsi zločinci so imeli krinke in so varno odnesli pete. — Nežl Vidergarjevi v Želodniku je odnesel neznan tat 200 K. — Posestnici Mariji Selanovi pri Colu je izginilo eno tele. — Na ljubljanskem glavnem kolodvoru je bila ukradena neki posestnici denarnica s 480 K. — Nekemu potniku je v Ljubljani izginila denarnica s 3000 K, ko je vstopil v tržaški vlak. Nadalje je bilo ukradeni nekemu vojaku 500 kron in nekemu trgovcu, ko je stopal v brzovlak, denarnica s 1500 K. — Posestnici Mariji Lebarjevi je hotel odnesti neznan tat ponoči mesa in drugih reči ali Lebarjeva je tatu pravočasno opazila in ga pregnala. — Ivanu Mahkoto v Spod. Bitnjah je bilo ukradenih 1600 K. — Neznani tatovi so ukradli posestnikoma Mihi Gostiša in Ivanu Žigonu na Vrhopolju raznega mesa in drugih reči. — V St. Janžu na Koroškem je vdrl k Juriju neznan uzmovič ter pobral najboljšo obleko, mesa, sladkorja, kave, plahto in 6 naglavnih robcev. — Iz železniškega voza, ki se je pripeljal iz Fürstenfelda, je bilo ukradenih 13 velikih zabojev cigaret, dve veliki bali cigaretnega tobaka, velika bala tobaka za pipo in trije zaboji smodk. Tatvino so zapazili v Mariboru, kamor je došel tobak. Tatvina se je morala izvršiti v Fürstenfeldu, preden je bil voz plombiran. — V Trstu je bila pri belem dnevu izpraznjena vila arhitekta Zaninoviča v Skorklji št. 332. Sestra Zaninovičeva, ki stanuje v bližini, je že popoldne opazila, kaj se godi, kričala je, klicala na pomoč, toda preden je priključila redarja, o tatovih že ni bilo duha ne sluha. Zaninovičeva družina je vsa odsotna.

— **Eksplodizija na južni železnici.** Dunaj, dne 15. junija. (K. u.) Dne 14. t. m. ob 9.15 minut zvečer je začel goret na postaji Schlögmühl c. kr. priv. juž. železnice neki vagon municijskega transporta. Ogenj je segel na tri r. l. vagonne in je povzročil eksplozijo vse. Takojšnjemu energičnemu nastopu transporta in poveljnika se je zahvaliti, da se je preprečilo razširjenje nezgode in da ni bilo izgubljeno nobeno človeško življenje, niti ni bil nihče ranjen. Poškodovana proga se bo tekoma noči zopet popravila. Poizvedbe o vzrokih nezgode so v teku. Doslej se je dognalo samo, da je treba prosto ležeče ostre naboje razstreliti, da se prepreči škoda, ki bi lahko nastala vsled nadaljnjega transporta.

— **Letoviščarje, ki nameravajo priti na leto-
višče v Ljubljano, opozarja magistrat, da ne dobe
za časa svojega bivanja v Ljubljani nobenih živil**
od ljubljanske aprovizacije in tudi ne izkaznic za
živila. Kdor hoče priti na letovišče v Ljubljano,
mora prinesiti živila seboj, ali pa naj prejema še
v naprej živila na svojem prejšnjem stalnem bi-
vališču ter si jih da vpošiljati v Ljubljano. Radi
pomanjkanja živil mestna aprovizacija ne more
sprejeti nikakih letoviščarjev na prehrano.

— **Errata corrige!** V članek »Ne bod' mo ša-
lobardel« se je vrnilo nekaj napak, ki motijo
smisel. Tako je v 19. številki v 5. vrsti tretjega
predela izostala beseda »dekliške«. Dotični del
stavka ima se glasiti: »slovenske višje dekliške
šole«. — V 20. številki ima se v 5. vrsti tretjega
predela od spodaj glasiti »poslanca zvočnega
imena« in ne »zvršenega imena«, v 8. vrsti 4. pre-
dela od spodaj pa »sitneža«, mesto »silneža«. —
Pisatelj.

**Kadar se pokaže, da je kakšna stvar ne-
obhodno potrebna, mora biti tudi mogoča!**
Tedaj se politiki ne sme ustrašiti nobenih
težav. Junaško naprej, velja ob takem sli-
čaju. Morda ne doseže sam, kar je namera-
val, morda pade, a brez dvojbe oddrobi ne-
kaj skal, da je tistim, ki gredo za njim, ložja
pot in da oni tem bolj gotovo pridejo do ci-
lja. Če pa zmaga, je z enim junaškim nasko-
kom dosegel več, nego bi se bilo s tako ime-
novano previdnostjo doseglo v dvajsetih
letih.

Dr. Janez Ev. Krek
(»Domoljub«, 1909, št. 38.)

Vojni dogodki.

Ofenziva proti Italiji. V soboto
se je pričela naša ofenziva proti Italiji. Naše
čete so pogumno prekoračile Piavo in v ži-
lavih bojih dospelo ob spodnjem delu do ka-
nala Fossatta, v gorenjem pa zavladale na
gorovju Montella, ki obvladuje pokrajino da-
leč naokoli. Ogrožen je že Treviso, važno že-
lezniško križišče, in Benetke so že v obrežju
avstro - ogrskih topov. Capo Sile v lagunah
je tudi zavojevan, tako da na zapadnem
bregu Piave gre prodiranje krepko naprej,
čepav le počasi in s težavnim bojevanjem.
Na gorski fronti je položaj silno težak, ker
se menjavajo vremenske razmere in je go-
rovje tako divje, da si je sploh težko pred-
stavljati kake boje na tem svetu. Vendar pa
je naša armada tudi tukaj napredovala in se
isto brani proti ponavljajočim se besnim ita-
lijanskim navalom na obeh straneh Brente in
južno Aslaga. Naša armada je vjela doslej
30.000 Italijanov in vplenila topov nad 120.
Ljuta bitka v Benečiji traja dalje. Vsa fronta
je dolgo ognjeno morje. Grmi nad 5000 topov.
Veliko je tudi letalsko delovanje.

Na francoskem bojišču je pre-
tekli teden kolikor toliko ponehalo bojno de-
lovanje. Pač so se vršili skoro na celi fronti,
zlasti pa v posameznih odsekih v Flandriji,
na obeh straneh Lyse med Arrasom in Al-
bertom živahni artiljerijski boji. Francozi in
Angleži so poskušali ta teden z močnimi pro-
tisunkami, ki jim pa niso uspeli. Jugo - zapadno
od Noyona in južno od Aisne se vrše hudi
artiljerijski boji in je pričakovati na tem
delu fronte še večjih spopadov. Francozi se
boje, da se bo Nemcem končno vendarle po-
srečilo prebiti fronto, zato so silno utrdili
Pariz s trojnimi pasovi artiljerije ter hočejo
v slučaju obleganja glavnega mesta, poslati
tja nekako 1 milijon vojakov.

**Nočemo se zadovoljiti s tem, kar se
nam iz milosti dovoljuje. Mi hočemo živeti
lastno narodno in kulturno življenje; brez
tujega varuštva hočemo delovati za svoje
ideale svobode in pravičnosti. Ne potrebu-**
jemo tujega duha, načemo tujega reda. Naš
najboljši vodnik je naša izobrazba. Močan
stoji naš narod pred svetom, pripravljen na
boj za svobodo in pravičnost in pripravljen,
da si ustvari boljšo usodo v bodočnosti.
Združeni v boju hočemo delati za ta cilj, za
svobodo našega celotnega naroda.

Dr. Karel Kramarč

(Na slavnostnem zborovanju v Panteonu v
Pragi.)

Raznoterosti.

* **500 milijonov frankov zlata v enem vago-
nu?** Te dni so prinesli listi novico, da je Italija
poslala v Švico v enem vagonu nad 500 milijonov
frankov zlata. Časnikarji so novico brez premi-
sleka prepisali, občinstvo jo je brez premisleka
bralo. Desetkronski zlat tehta 3'388 gramov, 10.000
kron torej 3'388 kg, 10 milijonov kron v zlatu
3388 kg, 100 milijonov kron 33.880 kg — majhen
vagon pa lahko nosi 10.000 kg, velik 20.000 kg.
500 milijonov kron v zlatu ima torej težo za do-
brbi 16 majhnih ali 8 velikih vagonov. Prostora
bi trebalo samo kakih 10 kubičnih metrov in bi
torej v tem oziru zadostoval en vagon, toda mor-
al bi nositi težo blizu 170.000 kg. — Kdor si je
premisli ta račun, si je napravil tudi sodbo o tr-
ditvi, ki je v začetku vojne razburjala vse oblasti
in končno zahtevala življenje neke grofice na ko-
roško - primorski meji. Takrat so lovili francoski
avtomobil, ki je baje peljal 100 milijonov zlatih
frankov čez naše dežele v Rusijo.

* **Kateri narod je prvi rabil železo.** Nemški
učenk Belck je pri raziskavanju skalnatega pre-
dora, ki vodi vodo iz sibaškega studenca v Jeru-
zalem, našel dokaze, da je bil ta predor delan še
z bakrenim orodjem. Pozneje je dožgal, da so
Izraelci poznali železo že pred Davidom, a na
prej, predno niso prišli v Kanaan. Dobili so ga od
Filistejcev. Kakor so dokazala nadaljna raziska-
vanja, so bili Filistejci tudi prvi narod na svetu,
ki je po svoji lastni iznajdbi uporabljal železo.

* **Avtomobil bodočnosti.** Kakor poročajo iz
Amerike, je iznajditelj Edison iznašel avtomobilni
stroj, ki bo, če se iznajdba obnese, predručaj
vso dosedanje industrijo te vrste. Edison namreč
trdi, da bo njegov novi avtomobil stal komaj 200
kron in si ga bo na ta način lahko omislil vsak
premožnejši človek. V kratkem bosta zgrajeni
dve veliki tovarni, ki ju je pričel graditi Edison
v ta namen; kakor pravi, upa, da se bo še to leto
lahko vsak v svojem avtomobilu vozil po Ame-
riki. O sestavi takega avtomobila se ne vé nič-
esar jasnega; znano je le, da bo ena baterija v
stroju veljala 40 kron. Avtomobil bo baje vozil s
hitrostjo 45 kilometrov na uro, če ni vse skupaj
amerikanska laž.

* **Novosti pri strelnih vajah.** Kakor se čuje,
hočejo uporabiti kinematograf tudi že za praktič-
no porabo pri strelnih vajah. Steno, kamor bi stre-
ljali, bi tvorile dve plasti papirja, ki bi bili zadaj
razsvetljeni, tako da bi strellec videl tam, kamor
je zadel, blestečo piko. S tem bi bila omogočena
pažnja lovca, ki bi lahko sam popravljal napake,
ker bi videl natančno, kam lete krogle. Cilj bi bil
lahko poljubno urejen, podobne bi se premikale, s
katerekoli pač potrebno hitrostjo. Če uvedejo
take strelne vaje s kinematografom tudi pri ar-
madi, ali se jih bodo posluževali samo bogati
lovci, — ni znano.

* **Nekaj o vilicah.** Neki Anglež je prišel leta
1608. v Pariz in poroča, da tam takrat skoro nih-
če še ni poznal vilic. Ljudje so večidel jedli z
rokami. Imamo pa tudi vse polno francoskih
knjig, kjer beremo zanimive podatke o takratnih
običajih. Neki pesnik je n. pr. spisal leta 1480.
knjigo o lepem vedenju, kjer opozarja otroke, da
naj ne segajo z rokami v nos, kadar jedo meso.
Dvesto let pozneje prosi neki drugi pisatelj ugled-
ne gospode, naj nikar ne obližujejo pri kosilu
mastnih rok; tudi jih ne smejo brisati ob suknje.
»Dostojneje je, če jih obrišete ob krožnik. Cesar
Karel VI. je imel zase troje vilic, ki jih je rabil
le, kadar je jedel sadje. — V istem času se imel
na primer na Italijanskem vsak svoje lastne vilice.

* **Karikature.** Kakor so že poročali tudi naši
dnevnikarji, se more človek sedaj pri vseh nemških
humorističnih listih nagledati, kako nas spoštujejo
naši sodržavljani. Toda nam, ki smo dozoreli, ni
več do spoštovanja. Zanimivo za nas je le, kakšen
duh narekuje nemškim slikarjem razne, na nas se
nanašajoče slike. Priznavamo, da je veliko trgo-
vine vmes, a obenem in predvsem tudi veliko
nemškega duha. Če zremo tu Čeha vpodobljene
kakor pse, tam Jugoslovane kot razbojnika itd.,
se nehote zavemo: Tako se godi le človeku, ki je
zasmeha ali pa sovraštva vreden. In tu je tudi
vzrok takih slik. Če nas pa sovražno vemo, da
s tem sovražijo čas pravičnosti, čas ljubezni med
narod; če nas zasmehujejo, zasmehujejo obenem
veliko in najplemenitejšo misel, kar jih je kdaj
obseglo svet. Oboje je torej le spričevalo kultu-
re, duha, ki mora ono, kar ga ne časti, oblatiti s
surovostjo.

* **Slepi kiparji.** Francoski kipar Vidal je
bil poponoma slep. Največ je študiral živali, ki jih
je imel neprestano okrog sebe, jih božal in na ta
način proučeval, da jih je potem upodobil bolje,
kakor vsak drug njegov sovrstnik. Nekoč je dobil
naročilo, naj izkleske leva. Lastnik neke menaže-
rije je kiparju dovolil, da je šel v levjo kletko in
tam božal in se igral s kraljem vseh živali. Po-
tem je izvršil naročilo. — Neki italijanski kipar
je bil že deset let slep, ko se je odločil posvetiti
se kiparstvu. V kratkem času se je tako proslavil,
da je dobil naročilo iz Rima, kjer je moral izde-
lati kip takratnega papeža Urbana VIII.

* **F-žarki.** Pred kratkim je dospela z Angle-
škega vest o iznajdbi, ki bi bila nedoglednega po-

mena za moderno vojno, če odgovarja resnici.
Gre namreč za neke električne žarke, po iznajdi-
telju F-žarki imenovane, s pomočjo katerih bi bilo
možno več kilometrov oddaljene zaloge smodnika
pognati v zrak. Dosedaj ni prišlo še nobenih po-
drobni podatkov v javnost; ve se le, da bi izha-
jali žarki iz nekakšne obločnice. Tem, splošno kot
ultravioletni žarki znanim, pripisujejo nenavadno
moč, da delujejo v daljavo in povzročajo unetje
predmetov. Kako bi se žarki naravnali baš na za-
željeno skladišče, o tem še ni dosedaj nič zna-
nega.

* **O moči valov.** Čim večje je površina mor-
ja, tem večji valovi morejo nastati. V naših mor-
jih so čez štiri metre visoki valovi že redkost,
dočim dosežejo v južni polovici zemlje, kjer za-
vzema morje ogromen prostor zemeljske površi-
ne, višino do desetih metrov. Tak ogromen val se
podí po morju trikrat hitreje, kakor vsak parnik.
Potresi pa povzročijo še silnejše valove. Tako po-
ročajo, da so taki valovi zrušili nekoč na Angle-
škem svetilnik, ki je bil 48 metrov visok. Lahko
si je misliti kako moč morajo imeti te vodne sile
zaradi svoje velikosti in hitrosti. Na Francoskem
obrežju so opazovali, kako so dvignili valovi čez
100.000 kilogramov težak kamen; 7000 kilogramov
težko skalo so nesli s seboj čez 22 metrov daleč.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavnica: . . . K 12.000.000.

Rezerve: okrog K 1.000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković

Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje
po čistih 4%.

Vloge na tekoči in žiro račun
proti najugodnejšemu obrestovanju. —
Dviga se lahko vsak dan brez ozira na
moratorij. Rentni davek plača banka
iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd.
srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa
tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema:

Borzn. naročila in jih izvršuje najku-
lančneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

* **Novi nemški zrakoplovi na francoski fronti.** Francoski listi poročajo v zadnjem času o novih nemških zrakoplovi, ki že delujejo na fronti. Po svoji velikosti so orjaški; z njimi se dvigne v zrak lahko devet oseb in velike množine razstrelilnega materiala.

* **Tujezemci v Ameriki.** V Ameriki so sklenili, da vse priseljence, torej podanike tujih držav, ki so zaprosili oprostitev vojaške službe, izženejo iz dežele.

* **Kako v Berlinu štedijo.** Meseca maja so se pomnožile denarne vložnice za 17 milijonov. Hranilnice so samo v tem mesecu izdale 13.500 novih hranilničnih knjižic. Vprašanje je le, kdo je postal sedaj tako varčen. Ljudje, ki se bore za vsakdanji kruh od danes do jutri, — gotovo ne.

* **Kaj vse moremo fotografirati.** S pomočjo električne iskre se je posrečilo fotografirati pojave, ki so za nas s prostim očesom vsled silne hitrosti popolnoma nevidni. Najhitrejši tak pojav je let krogle iz moderne puške. S pomočjo neke iznajdbe se je vendarle posrečilo, vjeti tudi tega na ploščo.

* **Mladina v vojni.** Iz Zagreba poročajo, da se zadnje čase opaža zvečer polno šolskih otrok, ki prosjajo po kavarnah in gostilnah. Dognali so, da so ti otroci čez dan v šoli, zvečer pa se potikajo kot berački pozno v noč okrog, da dobe sredstev za utešitev svoje lakote. — In taki žalostni pojavi se množijo skoro od meseca do meseca.

* **O postanku žarnic.** Kakor vse velike iznajdbe, tako tudi žarnice ni iznašel en sam mož, nego je trajalo več let, predno je bil zadovoljiv način dosežen. Najprej so uporabljali v žarnicah žico iz platine, ki je posebno v prostoru brez zraka dajala močno in svetlo luč, kadar jo je razgrel električni tok. Toda imela je napako, da se je pri premočnem toku stopila. Dolgo so iskali tvarine, ki bi prenesla tudi najmočnejši električni tok. Končno so našli oglje, ki se ne topi niti v najhujši vročini. Edina pomanjkljivost bi bila, da na zraku zgori. Zato morajo biti žarnice, kjer so ogljene, brez zraka.

* **Ostanke starodavne vasi** so našli nekje na Bavarskem. Vas je imela 29 lijakastih stanovanj, ki so jim prisodili starost 3000 let. Stanovanja so bila udolbena v zemljo, okrog obdana z gladkim kamenjem, da se ni sesedala prst in da ni voda vhažala v notranjost. Močna kamenita plošča je ležala pred ognjiščem, kjer so našli še ostanke pepela.

* **Ljudje z velikimi glavami.** Velike glave so pri ljudeh redkost, zato se dobe marsikje muzeji ali pa tudi zasebniki, ki radi drago plačajo tako glavo, da jo imajo za svoje zbirke. Neki Amerikanec je prodal univerzi svojega domačega mesta svojo glavo za 3000 dolarjev. Po smrti je torej pripadla njegova nenavadna čepinja univerzitetnemu muzeju. V Rusiji je na ta način prodal neki kmet profesorju N., svojo glavo za 500 rubljev. Cerkvena gosposka je ostro nastopila proti tej kupčiji, češ, da se človeške glave ne morejo tako prodajati kakor zeljate. Tudi kmet sam se je pozneje, ko je podedoval bogato dedščino, skesal in poskušal profesorju odkupiti prodano glavo. A kupčija je veljala in le slučaj, da je profesor prej umrl kakor kmet, jo je razveljavil.

* **O ognjeniku Stromboli.** Dočim more Vezuv (ognjenik v Italiji) počivati več sto let, da potem izbruhne s strašno silo in uniči vse pod seboj, je ognjenik Stromboli mnogo manj nevaren. Skoz 2000 let bruha že vsak četrt leta in ne napravi nikdar posebne škode. Njegovo žrelo je široko približno 100 metrov in je običajno prosto vsakega dima in pare. Kratko pred izbruhom je čuti slabo podzemsko bobnenje, potem se razlegne grom in iz žrela švigne s strašno brzino steber črnega dima, razbeljenih kamnov in lave. V mogočnih lokih pada potem kamenje na zemljo ali pa v morje.

* **Narodi brez ognja** so bili prejšnje čase zelo pogosti. Tako na primer ga Egipčani niso poznali, istotako pradedni Grki in Kitajci. Stari rimski pisatelji pišejo o rodovih, ki še takrat, ko so oni živeli, niso slišali ničesar o ognju. Leta 1551. so odkrili neki nov otok. Tamošnji prebivalci so mislili, ko so prvič videli ogenj, da je to zver, ki se hrani z lesom. Kakor pišejo, žive v Afriki še dandanes plemena, ki nimajo pojma o tej »božji sili«.

* **O spanju živali.** Kakor so dognali, ne more nobena žival (razven zimskega spanja) vzdrževati toliko ur spati, kakor človek. Dočim tudi človeka vsak šum ne zbudi, je žival takoj budna. Baje je vzrok tega lahkega spanja vedno oprezanje na nevarnost in pripravljenost za obrambo. Zato pa živali po večkrat spe. Pes se zlekne in zaspi. Komaj se kaj zgane, vstane, se ozre okrog, gre k gospodarju in potem znova zaspi. To pretrganje spanja mu ne povzroča nobene mučnosti. Obenem je tudi potreba po spanju pri človeku večja, kakor pri živalih. Pri ribah še zdaj niso mogli dognati stanja, ki bi bilo vsaj približno podobno spanju.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.
Posamezne številke 24 vin.
Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.
Upravišтво: Sodna ul. št. 6, pritl. desno
Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znamkah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Kupujte le domači izdelek, to je: **Emona** priznana najboljši pralni prašek. Dobiva se v vseh prodajalnah.

Na prodaj je na Koroškem v industrijskem kraju več hiš, izmed katerih bi bile dve primerni za **trgovino**. Kupci dobe pojasnila pri uredništvu »Domovine« v Ljubljani.

Vse letnike **Ljubljanskega in Dunajskega Zvona** ter **Jurčičeve zbrane spise** III., IV., IX. in XI. zvezek ali pa vse skupaj kupi Tiskovna zadruga v Ljubljani, Gledališka ulica št. 6.

Pravkar izšlo!

Pravkar izšlo!

DR. ALOJZ ZALOKAR:

„O LJUDSKEM ZDRAVJU“.

Cena 3.60 K, s poštnino vred 4 K. Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica 6. — »Zalokarjeva brošura je namenjena vsakomur, ki mu je na srcu sreča in bodočnost Jugoslavije. (»Slov. Narod«.) Opisana je tako, da jo bereš, bereš in zopet bereš in razmišljaš...« (Jugoslovan.)

Zavarovanje na osmo vojno posojilo.

C. kr. austr. zaklad za vdove in sirote, zavarovalni oddelek,
deželna poslovalnica v Ljubljani, Frančevo nabrežje št. 1,
sprejema na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv. življensko zavarovalnico avstrijskega FENIKSA na Dunaju

zavarovanja na VIII. vojno posojilo pod najugodnejšimi pogoji.

Tako zavarovanje olajša vsakomur zajetje VIII. vojnega posojila z malimi delnimi vplačili v daljši ali krajši dobi. Premije se morejo plačati tudi z vojnim posojilom osme in prejšnjih izdanih.

Pojasnila dajejo naše okrajne poslovalnice v **Crnomlju, Kamniku, Kočevju, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani** (Frančevo nabrežje št. 1./I.), **Logatcu, Postojni, Radovljici in Rudolfovem** in naši pooblašteni zastopniki.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Rudninsko vodo

vseh vrst, sveže polnitve oddaja
glavna zaloga rudninskih vodá

A. ŠARABON v Ljubljani.

➡ Na zahtevo se pošlje cenik. ➡

Kupujem

les za jame od 12 cm naprej na mt, mehak
okrogel les, smrekovo lubje in čreslo, lansko
in letošnje, kostanjev in hrastov les, od 10 cm
naprej. Prosim ponudbe s skrajnimi cenami, mno-
žino in navedbo roka za oddajo

Vinko Vabič, Zalec 8.
Spodnje Stajersko.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4⁰/₁₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupilarno varna** in **stoji pod kontrolo**
C. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth

➡ po ugodnih cenah. ➡

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrirana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.